

MATHEMATIKAI ÉS TERMÉSZETTUDOMÁNYI
KÖZLEMÉNYEK.

VONATKOZÓLAG A HAZAI VISZONYOKRA.

KIADTA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
MATHEMATIKAI ÉS TERMÉSZETTUDOMÁNYI ÁLLANDÓ BIZOTTSÁGA.

SZERKESZTI

B. EÖTVÖS LORÁND.

XVI. KÖTET.

BUDAPEST, 1881.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVRIADÓ-HIVATALA.

(AKADÉMIAI ÉPÜLET.)

UJABB ADATOK TEMESMEGYE HÁRTYARÖPŰ FAUNÁJÁHOZ.*

MOCSÁRY SÁNDOR, n. múzeumi őrségédtől.

Data nova ad faunam Hymenopterologicam Hungariae meridionalis comitatus Temesiensis. ** Auctore ALEXANDRO MOCSÁRY, Musei Nationalis Hungarici assistente.

Ami kitűnő siker, mely Krivaldszky Jánosnak 1874-ben Temes- és Krassó megyében tett gyűjtését kísérte, ösztönzött arra, hogy az 1878-ik év nyarán, a hártyaröpű rovarok s főleg a méhfélék tanulmányozása végett, Temes megyébe utazzam.

A Magyar Tudományos Akadémia matematikai és természettudományi bizottsága s a Nemzeti Múzeum igazgatóságának anyagi segélye mellett, július hó 14-én útra kelve, egész augusztus hó 18-áig, fölváltva Grebenác és Jassenova vidékén gyűjtöttem rovarokat s főleg hártyaröpűeket, mint-hogy — köztudomás szerint — más rendű rovar a nyár derekán a lapályon már csak igen csekély számmal fordul elő.

Grebenác falu a jassenovai vasúti állomástól egy órányi távolra, ama mintegy 70,000 holdnyi homokterület északkeleti részén fekszik, melyből mai napig is több mint 10,000 holdnyi futóhomokot képez. A többi része ellenben, a homoknak megkötése által, részben már hasznavehetővé van téve, s itt a gyér növényzet között, vagy a már jól művelt szántóföldek szélein, a homokos talajt kedvellő rovarok habár faj-

* Jelentés az 1878-ik év nyarán a megyében gyűjtött rovarokról.

** Opusculum hoc citandum est: Mathem. és term. Közl. (Publicationes mathematicae et physicae. Ab Academia Hungarica scientiarum editae.) Vol. XVI. 1879, pag. . . .

I.

UJABB ADATOK TEMESMEGYE HÁRTYARÖPŰ FAUNÁJÁHOZ. *

MOCSÁRY SÁNDOR, n. múzeumi őrségtől.

Data nova ad faunam Hymenopterologicam Hungariae meridionalis comitatus Temesiensis. ** Auctore ALEXANDRO MOCSÁRY, Musaei Nationalis Hungarici assistente.

Ama kitűnő siker, mely Frivaldszky Jánosnak 1874-ben Temes- és Krassómegyében tett gyűjtését kísérte, ösztönzött arra, hogy az 1878-ik év nyarán, a hártyaröpű rovarok s főleg a méhfélék tanulmányozása végett, Temesmegyébe utazzam.

A Magyar Tudományos Akadémia matematikai és természettudományi bizottsága s a Nemzeti Múzeum igazgatóságának anyagi segélye mellett, július hó 14-én útra kelve, egész augusztus hó 18-áig, fölváltva Grebenác és Jassenova vidékén gyűjtöttem rovarokat s főleg hártyaröpteket, mint-hogy — köztudomás szerint — más rendű rovar a nyár derekán a lapályon már csak igen csekély számmal fordul elő.

Grebenác falu a jassenovai vasúti állomástól egy órányi távolra, ama mintegy 70,000 holdnyi homokterület északkeleti részén fekszik, melyből mai napig is több mint 10,000 holdnyi futóhomokot képez. A többi része ellenben, a homoknak megkötése által, részben már hasznavehetővé van téve, s itt a gyér növényzet között, vagy a már jól művelt szántóföldek szélein, a homokos talajt kedvellő rovarok habár faj-

* Jelentés az 1878-ik év nyarán e megyében gyűjtött rovarokról.

** Opusculum hoc citandum est: Mathem. és term. Közl. (Publicationes mathematicae et physicae. Ab Academia Hungarica scientiarum editae.) Vol. XVI. 1879. pag. . . .

számszerűen nem is, de mennyiségre nézve bizonyára nagy számmal tenyészenek. Mert nemcsak a közönségeket szedhettem volna száz meg száz példányban össze, hanem a hazai faunát egy vagy más tekintetben jellemző s általában véve mindenütt ritka fajokat is sikerült többnyire számos, némelyeket 20—30 példányban is gyűjtenem és négynek kivételével megtalálnom mind ama fajokat, melyeket FRIVALDSZKY JÁNOS 1874-ben június végén és július hó utolsó napjaiban itt gyűjtött.

Grebenác környékének hártyaröpi faunája, homokos talaja miatt, a budapestivel s a délországi homok-sivatagok faunájával sokban megegyező. Ama nagyszámú jellegző fajok közül, melyek Budapest környékéről ismeretesek, Grebenác körül a következők élnek: *Tarpa Fabricii*, *Leucaspis parvicauda*, *Halticella tuberculata*, *Holopyga chrysonota*, *Chrysis unicolor*, *similis*, *Parnopes carneus*, *Mutilla maura*, *stridula*, *distincta*, *regalis*, *Scolia insubrica*, *Pompilus coccineus*, *Tachytes Etruscus*, *Ammophila Mocsáryi*, *Heydenii*, *Philanthus venustus*, *Cerceris tuberculata*, *Ferreri*, *cribrata*, *Bembex olivacea*, *repanda*, *tarsata*, *bidentata*, *Larra Hungarica*, *Oxybelus latro*, *elegans*, *Cataglyphis cursor*, *Polyergus rufescens*, *Bombus fragrans*, *confusus*, *Anthophora garrula*, *nidulans*, *flabellifera*, *Eucera spectabilis*, *Pannonica*, *cinerea*, *clypeata*, *interrupta*, *Tetralonia graja*, *grandis*, *dentata*, *Malvae*, *Meliturga clavicornis*, *Camptopeum frontale*, *Xylocopa violacea*, *valga*, *Dasypoda braccata*, *Andrena scita*, *morio*, *dilecta*, *thoracica*, *vitrea*, *aeneiventris*, *piceicornis*, *Halictus morbillosus*, *Colletes hylaeiformis*, *Nomia diversipes*, *ruficornis*, *femoralis*, *Nomioides minutissimus*, *pulchellus*, *Megachile leucomalla*, *Lithurgus fuscipennis*, *chrysurus*, *Osmia affinis*, *Anthidium laterale*, *cingulatum*, *pubescens*, *tenellum*, *nanum*, *Crocisa ramosa*, *Epeolus rufipes*, *productus*, *tristis*, *Nomada basalis*, *mutabilis*, *Calabra*, *Phiarus abdominalis*, *Ammobates rufiventris*, *Pasites maculatus*, *Blastes brevicornis*, *Coelioxys erythropyga*, *afra*, *polycentris*, *emarginata*, *fal-lax*, *Specodes fuscipennis*.

De ezeken kívül fordult még elő néhány más, többnyire új faj is, melyek Budapest körül eddig még nem észlel-

tettek, mint a *Dryudella lineata* Mocs., *Hoplilus pleuripunctatus* Costa, *Bombus Stevenii* Rad., *Anthophora bombylans* Mocs., *pipiens* Mocs., *Tetralonia Scabiosae* Mocs., *Salicariae* Lep. és *Panurgus dentipes* Latr., s *Jassenovánál*: *Eucera Echii* Mocs., *sedula* Mocs., *Ceratina Hungarica* Mocs., *chrysomalla* Gerst., melyek tehát ez ideig hazánkban csak e vidékek sajátjai.

Jassenova falu, a hasonló nevű vasúti állomás mellett, talajára nézve a grebenáciztól sokban eltér. A futóhomoknak már itt kevés nyoma, hanem e helyett többnyire termékeny fekete földet találunk, melyen a gazdasági és más növények igen szépen díszlenek. Faunájára nézve is tehát amattól részben különbözik.

Grebenác és Jassenova mellett ismét meggyőződtem arról, hogy a méhfélék élete ama virágokéihoz van kötve, a melyeknek virágporát ivadékaik számára meggyűjtik. Az *Andrena scita* itt is a *Sisymbrium Columnae*-n; a *Tetralonia graja* a *Centaurea solstitialis*; a *Camptopeum frontale* a *Centaurea Bibersteinii*; a *Nomia ruficornis*, *Lithurgus fuscipennis* a *Carduus acanthoides*; a *Meliturga clavicornis* és az *Eucera clypeata* a *Salvia sylvestris*; az *Anthophora garrula*, *nidulans* az *Anchusa officinalis*; az *Anthophora flabellifera*, *Crocisa ramosa*, a *Lycium afrum*; az *Eucera cinerea* az *Onobrychis arenaria*; az *Eucera spectabilis* és *Anthidium tenellum* a *Centaurea Sadleriana*; a *Dasypoda braccata* és *Tetralonia Scabiosae* a *Scabiosa ochroleuca*; az *Anthidium pubescens* a *Stachys Germanica*; az *Andrena morio*, *vitrea*, *piceicornis* s a *Colletes hylaeiformis* az *Eryngium campestre* virágporát gyűjtötték.

Grebenác és Jassenova mellett, a mennyire lehetett, tekintettel voltam a többi rovarrendekre is s ezekből szintén hoztam magammal néhány oly fajt, melyek e vidékekről ismeretesek eddig még nem voltak s e miatt FRIVALDSZKY JÁNOS jeles dolgozatában sem fordulnak elő. Ilyenek:

1. *Coleopterák*, Grebenác környékéről: *Calathus fuscus* Fabr., *Geotrypes stercorarius* L., *Anisoplia Austriaca* Hbst., *Tenebrio molitor* L., *Zonitis quadripunctata* F., *Sitaris api-*

calis Latr., Stenopterus flavicornis Küst., Cryptocephalus sericeus L. és Chrysomela coerulea Germ.

2. *Lepidopterák*, Grebenác mellől: *Sesia triannuliformis* Frr., *cephiformis* O., *Heliothis cognata* Frr., *Catocala elocata* Esp. és *puerpera* Giorn.

3. *Dipterák*, a) Grebenáczról: *Nemotelus signatus* Friv., *Lasiopa tenuirostris* Lw., *Odontomyia angulata* Pz., *Asilus varipes* Mg., *Mintho praeceps* Scop. és *Helophilus trivittatus* Fabr.; b) Jassenováról: *Stratiomys furcata* Fabr., *chamaeleon* L., *Chrysops quadratus* Mg., *Pyrellia aenea* Zett., *Phasia crassipennis* Fabr., *Syrphus balteatus* Deg. és *Chrysotoxum bicinctum* L.

4. *Orthopterák*, a) Grebenáczról: *Diplax striolata* Charp., *Libellula depressa* L., *Calopteryx splendens* Harr., *Ischnura pumilio* Charp. et var. *aurantiaca* Sélys; b) Jassenováról: *Agrion cyathigerum*; c) Grebenác és Jassenováról: *Diplax sanguinea* Müll. és *Lestes virens* Charp.

5. *Hemipterák*, Grebenác mellől: *Graphosoma lineatum* L., *Dolycoris Verbasci* De Geer, *Pentatoma juniperina* L., *Orsillus depressus* Muls. Rey, és *Pachymerus caffer* Thunb.

Összesen pedig gyűjtöttem 287 faj különféle rendű rovar s főleg hymenopterákat, 983 példányban, melyek a Nemzeti Múzeum gyűjteményeinek tulajdonai. Ezek közül gyűjteményünkben hiányzott összesen 37 faj, s ebből 14 a tudományra nézve is új.

* * *

Midőn ezek után a Magyar Tudományos Akadémia matematikai és természettudományi bizottságának s a Nemzeti Múzeum igazgatóságának a nyújtott anyagi segélyért mély köszönetemet nyilvánítanám: rátérek az általam gyűjtött hártyaröpűek és lelhelyeiknek elősorolására; de a mely névsorba, a FRIVALDSZKY JÁNOS által is gyűjtöttek közül csak ama fajokat vettem fel, melyek a tudományban eddig mind a két ivarban ismeretesek nem voltak, vagy más rokon fajokkal összekevertettek, s a melyeknek ép ez okból jellegeit megállapítani jónak, sőt szükségesnek ítélttem.

RENDSZERES NÉVSORA

A GYŰJTÖTT HÁRTYARÖPŰEKNEK.*

ENUMERATIO SYSTEMATICA HYMENOPTERORUM

A ME COLLECTORUM.**

Tarpa Fabricii Leach. — Grebenác.

Bracon urinator Fabr. — Grebenác.

Leucaspis parvicauda Mocs. Természettudományi Füzetek. III.
1879. pag. 119, n. 7. — Jassenova.

Chalcis boops Toms. — Grebenác.

« *minuta* Dalm. — Grebenác.

Halticella tuberculata Först. — Grebenác.

Ellampus aeneus Pz. — Grebenác.

Holopyga chrysonota Först. — Grebenác.

Chrysis unicolor Dhlb. (lazulina Först., albipennis Dhlb.). —
Grebenác.

« *similis* Lep. (micans Dhlb.). — Grebenác.

Pompilus coccineus Fabr. — Grebenác.

* E névsorból Grebenác mellett a FRIVALDSZKY JÁNOS által is gyűjtött s már közzétett fajok — a csak kevésbé ismertek s itt bővebben jellemezettek kivül — ki vannak hagyva.

** Ex hac enumeratione species illae numerosae ad Grebenác etiam a Joanne Frivaldszky collectae et jam vulgatae (Mathematikai és Természettudományi Közlemények. Vol. XIII. 1875—6 Nr. 10), exceptis speciebus minus cognitae et hic loci uberius characterisandis, repetitionis causa omittuntur.

- Priocnemis variegatus* Fabr. — Jassenova.
Tachytes Etruscus Rossi. — Grebenácz.
 „ *obsoletus* Rossi. — Grebenácz, Jassenova.
 „ *unicolor* Pz. var. *tarsinus* Lep. — Grebenácz.
Dinetus pictus Spin. — Grebenácz.
Dryudella lineata Mocs. Természetr. Füzetek. III. 1879. pag. 128, n. 16. — Grebenácz.
Cerceris tuberculata Vill. Jassenova.
 „ *Ferrei* Lep. — Jassenova.
 „ *labiata* Fabr. — Jassenova.
 „ *cribrata* Mocs. Természetr. Füzetek. III. 1879. pag. 131, n. 19. — Grebenácz, Jassenova.
- *Pelopoeus destillatorius* Latr. — Grebenácz.
Bembex tarsata Latr. — Jassenova.
 „ *bidentata* V. d. L. — Grebenácz.
Hoplisis pleuripunctatus Costa. — Jassenova.
Psen atratus V. d. L. — Grebenácz.
Trypoxylon figulus Linn. — Grebenácz, Jassenova.
Oxybelus latro Oliv. — Grebenácz.
 „ *elegans* Mocs. Természetr. Füzetek. III. 1879. pag. 138, n. 23. — Grebenácz.
Lindenius albilabris Pz. — Grebenácz, Jassenova.
Ceratocolus subterraneus Fabr. — Grebenácz, Jassenova.
Polistes gallicus Linn. — Grebenácz.
Eumenes pomiformis Fabr. — Jassenova.
Odynerus minutus Fabr. Jassenova.
Pterochilus phaleratus Pz. var. *formosus* Friv.
 Niger, capite thoraceque pallide-flavo-maculatis, pedibus rufis, basi nigris, abdominis segmentis dorsalibus margine postico fasciis, apud feminas quatuor, in maribus sex, flavis, antice sinuatis.
 Femina: mandibularum basi, clypeo, antennarum scapo, thorace abdominisque segmentis duobus primis plus-minusve rufo-variegatis. — Long. 7—8 $\frac{m}{m}$.
 Mas: mandibularum basi clypeoque citrinis, hoc niveo-pubescenti, antennarum scapo antice citrino supra obsoletius rufo-marginato, abdominis segmentis duobus primis nonnunquam plus-minusve rufo-variegatis. — Long. 5—6 $\frac{m}{m}$.

Pterochilus formosus, Friv. Mathem. és term. Közl. Vol. XIII. p. 357. ♀ (1875—6.)

Apud Grebenácz in locis arenosis mense Julio sat frequens est.

Fekete, feje és torja halvány-sárga foltos, lábai rótszínűek, tövön feketék, végteste hátszelvényeinek végszélén a nősténynél négy, a hímnél hat elülről öblös sárga szalag van.

A nőstény: rágóinak töve, szájvédője, csápjainak kocsánja, torja és végtestének két első szelvénye többé-kevésbé rótszínűel tarkázott. — Hossza 7—8 $\frac{m}{m}$.

A hím: rágóinak töve és szájvédője citromsárga, ez utóbbi hófehér pelyhes szőrrel fedett, csápjainak kocsánja elülről citromsárga s fölülről enyésztesen rótszínűel szegélyezett, végtestének két első szelvénye néha többé-kevésbé rótszínűel tarkázott. — Hossza 5—6 $\frac{m}{m}$.

Grebenácz mellett homokos helyeken júliusban meg lehetőszen gyakori.

Polyergus rufescens Latr. — Grebenácz.

Bombus Stevenii Rad. (*apicalis* Moraw.) — Hazánkban eddig csak Grebenácznál.

„ *sylvarum* Linn. — Grebenácz, Jassenova.

„ *senilis* Fabr. — Grebenácz, Jassenova.

„ *Latreillellus* K. — Grebenácz.

„ *terrestris* K. — Jassenova.

„ *confusus* Schck. — Jassenova.

Anthophora garrula Rossi. Kriechb. — Grebenácz, Jassenova.

„ *nidulans* Fabr. Lep. — Grebenácz, Jassenova.

„ *bombylans* n. sp. .

Genis fere nullis, labro subquadrato, antennarum articulo tertio quarto dimidio longiore: nigra; mandibularum basi, macula late-triangulari scuti frontalis, antennarum scapo subtus, lateribus faciei, labro clypeoque eburneis, illo supra utrinque nigro-bimaculato, hoc apice anguste nigro-limbato lateribusque nigro-maculato, maculis sublinearibus longis; labro fulvescenti-albo-piloso, clypeo parce nigro-hirto, capite thoraceque supra ochraceo-griseo-villosis, pilis numerosis

nigris inmixtis; abdomine densissime punctulato, segmentis dorsalibus subnitidis, 2—7 parce nigro-pilosis, primo basi ochraceo-griseo-, medio nigro-villoso, 1—5 margine apicali lateribusque fasciatim ochraceo-griseo-ciliatis, sexto margine apicali rufescenti, septimo apice quadridentato; segmentis ventralibus nitidis, quattuor primis margine apicali decoloratis, pellucidis et parce ochraceo-ciliatis, 5—6 apice rufescentibus; pedibus simplicibus et calcaribus nigris, unguiculis basi rufis, coxis, trochanteribus, genibus, femoribus, tibiis ac tarsis omnibus externe ochraceo-griseo-, intus vero et subtus femoribusque posticis subtus nigro-hirtis; alis hyalinis, venis et stigmatibus piceis, costa basi et tegulis rufis. — ♂; long. 12 $\frac{m}{m}$.

Anthophorae garrulae Rossi Kriechb. et *nidulanti* Fabr. Lep. (Entomologische Nachrichten. 1877. Nr. 6, pag. 88.) statura et colore hirsutiei simillima; ab utraque tamen specie: clypeo nigro-hirto, tarsorum posticorum articulis omnibus externe ochraceo-griseo-hirtis antennarumque articulo tertio paulo longiore praesertim distincta. — In *Anthoph. garrula* enim tarsorum posticorum articulus tantum primus seu metatarsus est fere totus ochraceo-griseo-hirtus et reliqui nigro-hirti sunt faciesque insuper ex parte aliter colorata: clypeus nempe dilute-luteus est et maculae laterales sunt maiores et multo breviores, haud sublineares. — In *Anthoph. nidulanti* vero, colore faciei nimium simili, tarsorum posticorum articuli omnes etiam externe nigro-hirti sunt et maculae laterales clypei multo breviores.

In Hungaria meridionali ad Grebenác florentem *Anchusam officinalem* visitantem detexi.

A szemek és rágók közti pofatér igen keskeny, felsőajka kissé négyszögű, csápjainak harmadik ize a negyediknél felével hosszabb: fekete; rágóinak töve, a homlokpaizs szélesen háromszögű foltja, csápjainak kocsánja alul, arcának oldalai, felsőajka és szájjvédője elefántesontszíntűek, amannak fölül mindkét oldalon egy-egy fekete foltja van, ennek a vége keskeny fekete szegélyű s oldalain fekete foltos, a foltok kissé vonalszerűek, hosszúak; felsőajkán sárgásfehér, szájjvédőjén ritkás fekete szőrözlet van, fejét és torját pedig fölül számos fekete

szőrszállal kevert szennysárgás-szürke hosszabb szőrözlet fedi; végtete igen sűrűn és finoman pontozott, hátszelvényei kissé fényesek, a 2—7 ritkás fekete szőrszálak láthatók, az elsőnek töve szennysárgás-szürke, közepén fekete szőrös, az 1—5 hátsó szélét és az oldalakat széles szennysárgás-szürke pillás szőrözlet ékesíti, a hatodik végszéle kissé rőt színű, a hetedik vége négy foggal fegyverezett; hasszelvényei fényesek, a négy első szelvény hátsó szélén szintelen, áttetsző és gyéren szennysárgás-szürke pillás szőrű, az 5—6 vége rőt színű; rendes alkotású lábai és sarkantyúi feketék, karmainak töve rőt színű, csipőit, tomporait, térdeit, czombjait, lábszárait s összes kocsaizét kívülről szennysárgás-szürke, belül és alul s a hátsó czombokat pedig alul fekete szőrözlet fedi; szárnyai átlátszóak, ereik és jegyök szurokfeketék, a szegélyér tövön s a tőpikkelyek rőt színűek. — ♂; hossza 12 $\frac{m}{m}$.

Az *Anthophora garrula* és *nidulans*-hoz testalkata és színezete tekintetéből nagyon hasonló; de mind a két fajtól különbözik leginkább az által, hogy szájjvédőjén fekete szőrszálak vannak, hátsó lábainak összes kocsaizét kívülről szennysárgás-szürke szőrözlet fedi és csápjainak harmadik ízűléke kissé hosszabb mint amazoknál. — Az *Anthoph. garrula*-nál ugyan is a hátsó lábaknak csak az első kocsaize, azaz a terje van kívülről nagyobb részt szennysárgás-szürke szőrözlettel fedve s a többi fekete szőrös; de még arcza is részben másképen színezett: szájjvédője ugyanis világos agyagsárga, oldalfoltjai nagyobbak és sokkal rövidebbek s nem kissé vonalszerűek. — Az *Anthophora nidulans*-nál pedig, melyhez arcának színezetere nézve is szerfölött hasonló, a hátsó lábak összes kocsaize kívülről is fekete szőrrel fedett és szájjvédőjének oldalfoltjai sokkal rövidebbek.

Grebenác mellett az *Anchusa officinalis* virágzatán találtam.

Anthophora pipiens n. sp.

Genis nullis, labro longitudine latiore: nigra, antennis concoloribus; mandibulis basi pallide flavis; vertice, occipite thoraceque supra ochraceo-griseo-villosis, pilis numerosis nigris, in metanoto paucis, inmixtis; facie, temporibus et pectore albo-villosis; abdomine subnitido, segmentis dorsali-

bus densissime punctulatis, primo basi ochraceo-griseo, medio nigro-villoso, 1—4 margine apicali lateribusque fasciatim ochraceo-griseo-ciliatis; alis hyalinis, venis et stigmatibus piceis.

Femina: antennarum articulo tertio sequentibus tribus subaequali; labro pallide-flavo, supra tenuiter nigro-limbato et utrinque nigro-maculato; clypeo nigro, fascia transversa angusta ante marginem apicalem etiam ad latera faciei extensa medioque triangulariter fere usque ad medium clypei ascendente pallide-flava; abdominis segmento dorsali quinto basi griseo-hirto, apice in medio dense atro-fimbriato; segmentis ventralibus margine apicali dilute-brunneo-limbatis, medio rufescenti-griseo-, 2—4 lateribus griseo-ciliatis, 5-to atro-fimbriato; tarsorum posticorum articulo primo seu metatarso basi externe griseo-hirto, intus medio rufescenti; alarum tegulis rufis. — Long. 12 m/m .

Mas: antennarum articulo tertio quarto dimidio longiore; labro dilute-luteo, supra tenuiter nigro-limbato et utrinque nigro-maculato; clypeo nigro, fascia transversa latiore ante marginem apicalem etiam ad latera faciei extensa medioque triangulariter usque ad scutum frontalem ascendente, macula item parva scuti frontalis dilute-luteis; abdominis segmentis dorsalibus: quinto fere toto ochraceo-griseo-, sexto septimoque nigro-hirtis, hoc apice bidentato; segmentis ventralibus margine apicali anguste dilute-brunneo-limbatis et nigro-hirtis, 3—5 lateralibus griseo-ciliatis, sexto in medio transversim impresso; pedibus simplicibus, tarsis posticis totis externe griseo-hirtis; alarum segulis obscure-rufis. — Long. 11 m/m .

Statura et colore hirsutiei *Anthophorae albigenae* Lep. similis; sed ex parte aliter colorata antennisque totis nigris distincta. — Etiam *Anthophorae montivagae* Moraw. (FEDTSENKO's Reise in Turkestan. Mellifera, pag. 34. n. 48. ♀.) valde vicina esse videtur; sed haec mihi in natura ignota neque femina descripta est.

In Hungaria meridionali ad Grebenác, in planitie, in horto florenti *Ocymo Basalico* L. copiose inveni.

A szemek és rágók közti pofatér igen keskeny, felsőajka

hosszabb mint a milyen széles: fekete, csápjai hasonló színűek; fejtetőjén, nyakszirtén és torján föltül számos, az utótorjon kevés, fekete szőrszállal kevert szennysárgás-szürke szőrözet van, arczát, halántékait és mellét pedig fehéres szőrözet fedi; végtete kissé fényes, hátszelvényei igen sűrűn és finoman pontozottak, az elsőnek tövén szennysárgás-szürke, közepén fekete szőrözet van, az 1—4 hátsó széle és oldalai szennysárgás-szürke szalagszerű pillás-szűrűek; szárnyai átlátszók, ereik és jegyeik szurokfeketék.

A nőstény: csápjainak harmadik ízűléke csaknem olyan hosszú mint a következő három együttvéve; felsőajka halványsárga, föltül keskenyen feketével szegélyezett és mindkét oldalán fekete foltos; szájvédője fekete s rajta a végszél előtt haránt keskeny, az arcz oldalaira is kiterjedő és a közepén fölfelé háromszögűen a szájvédő közepéig érő halványsárga szalag van; végtetének ötödik hátszelvényét tövön szürkés szőrözet fedi, a végének közepén pedig mély fekete sűrű rojtos szőrözet van; hátszelvényeinek végszéle világos-barna szegélyű, közepe rótszinbe játszó szürkés, a 2—4 oldalain pillás, az 5-dik mélyfekete rojtos szűrű; hátsó kocsáinak első ízét azaz a terjét tövön kívülről szürkés, belül a közepén pedig rótszinű szőrözet fedi; felső szárnyainak töpikkelyei rótszinűek. — Hossza 12 m/m .

A hím: csápjainak harmadik ízűléke a negyediknél felével hosszabb; felsőajka világos agyagsárga, föltül keskenyen feketével szegélyezett és mindkét oldalán fekete foltos; szájvédője fekete s rajta a végszél előtt haránt kissé szélesebb, az arcz oldalaira is kiterjedő, a közepén fölfelé háromszögűen a homlokpaizsig menő világos-agyagsárga foltja van s ilyen színű a homlokpaizs kis foltja is; végtetének hátszelvényei közül: az ötödiken csaknem egészen szennysárgás-szürke, a hatodikon és hetedikén fekete szőrözet van s ez utóbbi a végén két foggal fegyverezett; hátszelvényeinek hátsó széle keskenyen világos-barna szegélyű és fekete, a 3—5 oldalait pedig szürkés pillás szőrözet fedi, a hatodik közepén harántan benyomott; lábai egyszerűek, összes hátsó kocsáizein szürkés szőrözet van; felső szárnyainak töpikkelyei sötétes-rótszinűek. — Hossza. 11 m/m .

Testalkatára és szőrözetének színezetére nézve az *Anthophora albigena*-hoz hasonló; de részben másképp színezett és csápjai egészen feketék. — A turkesztáni *Anthophora montivágá*-hoz is igen közel állónak lenni látszatik; de ezt természetben nem ismerem s a nősténye nincsen leírva.

Grebenác mellett, a kertben virágzó *Ocimum Basalium*-ról, számos példányban gyűjtöttem.

Anthophora flabellifera Lep. — Grebenác.

Eucera Echii, Mocs. Petites Nouvelles Entomologiques 1878. Nr. 208, pag. 277. n. 1, ♂ ♂.

Nigra; tarsorum articulis quatuor ultimis unguiculorumque basi ferrugineis; occipite et thorace supra fulvo, facie et pectore cinereo-pilosis; mandibulis apice rufis; mesonoto opaco crasse, sed minus dense, scutello densius rugosiuscule-punctatis, postscutello confertim punctulato, metanto subrude-rugoso; abdominis segmentis dorsalibus primo fulvo-villoso, postice fere glabro, summo apice ferrugineo-limbato, intermediis subnitidis basi fortius, depressione apicali basi subtiliter dense rugosiuscule-punctatis; metatarsis intus rufo-hirtis, calcaribus albedo-testaceis; alis lutescenti-hyalinis, apice infumatis parumque violaceo-micantibus, nervis piceis, tegulis externe rufis.

Femina: labro et clypeo nigris, dense rugosiuscule-punctatis, hoc apice anguste obscure-rufo-limbato; scopa grisea, metatarso postico apice ferrugineo-penicillato; abdomine oblongo-ovali, dorso minus convexo, segmentis dorsalibus secundo basi cinereo-, tertio quartoque breviter fusco-nigro-pilosulis, quatuor primis apice e tomento niveo late fasciatis, fascia primi valde late, secundi subanguste interrupta, quinto basi nigro-holosericeo, postice fusco-ciliato, sexti area elevata transverse-striolata et apice rotundata; segmentis ventralibus griseo-, quinto dense ferrugineo-fimbriatis. — Long. 15—16 $\frac{m}{m}$.

Mas: labro et clypeo fere toto flavis, hoc apice anguste brunneo-limbato; antennis $9\frac{1}{2}$ $\frac{m}{m}$. longis; abdomine oblongo, dorso convexo, segmentis dorsalibus secundo basi longius fulvo-, 3—5 breviter fusco-pilosulis, quinque primis apice e tomento niveo sat late fasciatis, fascia primi valde

late, secundi subanguste interrupta, sexto basi nigro-holosericeo, postice fusco-ciliato lateribusque acute dentato, septimi area elevata quadrangulari, apice truncata et dense rugosiuscule-punctata; segmentis ventralibus griseo-fimbriatis, sexto utrinque linea subangulata elevata, sine canalicula media longitudinali, instructo. — Long. 14 $\frac{m}{m}$.

In Hungaria meridionali ad Jassenovam, circa finem Julii, duos tantum mares, sed feminas — pollen *Echii altissimi* Jacqu. (*Italici* Auct. nec DC.)* sedulo colligentes — copiose inveni.

Animadversio. — *Fucerae dubiae* Sich. Moraw. (Horae Soc. Ent. Rossicae, XII. 1876, pag. 33.) valde vicina esse videtur et forsitan eademque est species; auctor tamen clarissimus nullam facit mentionem de segmento sexto maris lateribus acute dentato, neque est clypeus in nostris feminis fortius, quam in *Fucera longicorni*, punctato-rugosus sexusque sunt magis *Tetraloniae tricinctae* Erichs. Moraw., nec Lep., quam *Eucerae longicorni*, similes.

Fekete; kocsáinak négy utolsó ízüléke és karmainak töve rozsdabarna; nyakszirtét és torját fölül barnasárga, arczát és mellét pedig hamvasszürke szőrözet fedi; rágóinak a vége rótszínű; fénytelen középtorja erősen, de nem sűrűn, paizsa ellenben sűrűbben némileg redősen-pontozott, utópaizsa sűrűn pontozott, utótorja meglehetősen durván-ránczos; végtetének hátszelvényei közül az első barnasárga hosszú szőrözettel fedett, hátsó széle felé csaknem síma, a legvégén rozsdabarnászegélyű, a kissé fényes közbülsők tövön erősebben, lapított végrészükön finomul és sűrűn redősen-pontozottak; a terjéken (az első kocsáiz) belül rótszínű szőrözet van, a sarkantyúk fehéres-szennysárgák; szárnyai átlátszó-sárgásak, végeiken füstösek és kissé ibolyaszinbe játszóak, ereik szurokfeketék, a töpikkelyek kívülről rótszínűek.

A nőstény: felsőajka és szájjvédője fekete, sűrűn, némileg redősen-pontozott, ez utóbbinak a vége sötétes rótszínű.

* Signato tempore adventus Melliferorum et plantis frequentatis, determinationem specierum magnopere levandum censeo.

keskenyen szegélyezett; lábainak gyűjtőszőre szürke, a hátsó terjék végén rozsdabarna pamat van; végteste hossz-as-tojás-kerek, fölül kevésbé domború, hátszélvényei közül a második tövön hamvasszürke, a harmadik és negyedik pedig fekete-barna rövid szőrszálakkal fedett, a négy elsőnek hátsó szélét hófehér, molyhos, apró szőrözettel álló, meglehetősen széles szalag ékesíti, az első szelvény szalagja igen szélesen, a másodiké kissé keskenyen megszakított, az ötödik töve bársonyfekete, végszéle barna-pillás-szűrű, a hatodiknak emelkedett terüje (pelczéje) harántan-rovátkás s a végén kerekített; hátszélvényein szürke, az ötödiken sűrű rozsdabarna-rojtos-szőrözettel van. — Hossza 15--16 $\frac{m}{m}$.

A hím: felsőajka és szájjvédője csaknem egészen sárga, ez utóbbinak a vége barnás színnel keskenyen szegélyezett; csápjai $9\frac{1}{2}$ $\frac{m}{m}$, hosszúak; végteste hossz-as, fölül domború, hátszélvényei közül a második tövön hosszabb barnasárga-, a 3—5 pedig rövid barnás szőrszálakkal fedett, az öt elsőnek hátsó szélét hófehér, molyhos, apró szőrözettel álló meglehetősen széles szalag ékesíti, az első szelvénynek szalagja igen szélesen, a másodiké kissé keskenyen megszakított, a hatodik töve bársonyfekete, végszéle barna-pillás-szűrű s oldalain hegyes foggal fegyverezett, a hetediknek emelkedett terüje rendetlen négyszögű, a végén csonkított és sűrűn némileg redősen-pontozott; hátszélvényein szürke rojtos szőrözettel van, a hatodik mindkét oldalán kissé szögletesen emelkedett vonallal ellátott, de a közepén hossz-as csatornája nincs. — Hossza 14 $\frac{m}{m}$.

Temesmegyében Jassenova mellett julius havának a végén csak két hímét találtam; ellenben számos nőstényt, midőn az *Echium altissimum* virágporát gyűjtötték.*

Észrevétel. — Az *Eucera dubia*-hoz igen közelállónak lenni látszatik és talán csak ama faj is; a szerző ellenben nem tesz említést arról, hogy a hím hatodik szelvényének oldali éles foggal fegyverezett; de meg a mi nőstényeink szájjvédője nin-

* A méhfélék megjelenési idejének és az általuk látogatott növényeknek szabatos megjelölésével, a fajok meghatározását igen könnyíteni vélem.

csen erősebben redősen-pontozva mint az *Eucera longicornis* nőstényeinél s az ivarak inkább hasonlítanak a *Tetralonia tricincta*-hoz, mint az *Eucera longicornis*-hoz.

Eucera spectabilis, mihi.

Nigra; tarsorum articulis quatuor ultimis unguiculorumque basi ferrugineis, calcaribus albido-testaceis; mandibulis in medio rufis; clypeo anguste rufo-limbato; mesonoto et scutello subnitidis, illo sat dense, hoc densius et multo subtilius rugosiuscule-punctatis; vertice et thoracis dorso (femina etiam in pectore) dense fulvo-, facie, temporibus, pectoris lateribus femoribusque cinereo-villosis; unguiculis longis, validis; alis flavescenti-hyalinis, apice parum fumatis, nervis piceis, costa basi et tegulis obscure-rufis.

Femina: labro et clypeo nigris, densissime subrugosis, illo fulvo-cinereo-villoso; flagello subtus brunneo; abdominis segmentis dorsalibus: primo basi fulvo-cinereo-villoso, 2—4 et quinti basi ochraceo-griseo-tomentosis,* quinti margine apicali et sexti lateribus fulvo-, ventralibus ferrugineo-fimbriatis et 2—4 anguste rufo-limbatis; margine apicali segmentorum dorsalium: primi sat late glabro ac laevi, secundi disperse, 3—4 densissime punctulato; scopa magna, externe ferrugineo-nigra, intus atra. — Long. 14—15 $\frac{m}{m}$.

Mas: labro et clypeo pallide-flavis, illo cinereo-villoso; antennis nigris, crassis, corpore brevioribus, 11—12 $\frac{m}{m}$. longis; abdominis segmentis dorsalibus: primo fulvo-cinereo-villoso, secundo margine basali fulvo-cinereo-hirto, reliquis breviter rufo-pilosis, margine apicali segmentorum 2—5 aureo-fulvo-fasciato, sexto lateribus obtuse dentato fulvo-, ventralibus fulvo-cinereo-fimbriatis et 2—4 latius rufo-limbatis; margine apicali segmenti secundi confertius punctulato; metatarso postico externe fulvo-villoso, intus ferrugineo-hirto. — Long. 13—15 $\frac{m}{m}$.

Eucera tomentosa, Moraw. Fedtsenko's Reise in Turkestan. Mellifera. 1875, pag. 65, n. 93, ♀.**

* Feminae plerumque plus-minusve detritae inveniuntur.

** Nec *Eucera tomentosa*, Dours, Revue et Magazin de Zoologie. 1873, pag. 311, ♀ ex Algeria, quae quamvis simillima esse

Eucera Pannonica Mocs. (Természetrizji Füzetek. Vol. II. 1878. pag. 17, n. 5. ♂ ♀.) similis; sed paulo maior, unguiculis longioribus, femina insuper: scopa; mas: lubro, clypeo et abdominis fasciis ex parte aliter coloratis, praesertim distincti.

In Hungaria centrali et meridionali, mensibus Julio et Augusto, in floribus *Centaureae Sadlerianae* Janka et *Bibersteinii* DC. sat frequens est.

Fekete; kocseinak négy utolsó ízüléke és karmainak töve rozsdabarna, sarkantyúi fehéres-szennysárgák; rügoi közepén rőtiszínűek; szájjvédője keskenyen rőtiszinnel szegélyezett; középtorja és paizsa kissé fényes, amaz meglehetősen sűrűn, ez sűrűbben és sokkal finomabban, némileg redősen-pontozott; fejtetőjét és torját felül (a nősténynek a mellét is) sűrű barnasárga, arczát, halántékait, mellének oldalait és czombjait hamvas-szürke szőrözet fedi; karmai hosszúak, erősek; szárnyai kissé sárgásan-átlátszóak, végeiken kevésbé füstösek, ereik szurokfeketék, a szegélyér tövön és a töpikelyek sötétes-rőtiszínűek.

A nőstény: felsőajka és szájjvédője fekete, igen sűrűn kissé redős s amazon barnasárga hosszú szőrözet van; csápjostora alul barnás; végtestének hátszelvényei közül: az első tövön barnasárga-hamvasszürke hosszú, a 2—4 és az ötödiknek tövét szennysárgás-szürke molyhos,* az ötödiknek hátsó szélét és a hatodiknak oldalait barnasárga, a has szelvényeit pedig rozsdásbarna rojtos szőrözet fedi és itt a 2—4 keskenyen rőtiszinnel szegélyezett; a hátszelvények hátsó szélei közül: az első meglehetősen szélesen szörtelen és síma, a második szétszórtan, a 3—4 igen sűrűn s finoman pontozott; lábainak gyűjtőszőre nagy, kívülről rozsdabarnás-fekete, belül mélyfekete. — Hossza 14—15 m/m .

A hím: felsőajka és szájjvédője halványsárga, amazon

videatur, descriptio tamen data non in omnibus convenit exemplaribus nostris numerosis a me collectis; sic inter cetera: abdominis segmenti primi dorsalis margo apicalis non est subtiliter punctatus, sed laevis seu penitus impunctatus.

* A nőstények többnyire többé-kevésbé ledörzsölve találtnak.

hamvasszürke hosszú szőrözet van; csápjai feketék, vastagok, testénél rövidebbek, 11—12 m/m . hosszúak; végtestének hátszelvényei közül: az első barnasárga-hamvasszürke hosszú, a második mellő részét barnasárga-hamvasszürke rövidebb, a többit rövid rőtiszínű szőrözet fedi, a 2—5 szelvény hátsó szélét pedig aranyos-barnasárga szalag ékesíti, az oldalain tompa foggal fegyverezett hatodikat barnasárga, hátszelvényeit barnasárga-hamvasszürke rojtos szőrözet fedi és itt a 2—4 szélesebben rőtiszinnel szegélyezett; a második szelvény hátsó széle sűrűbben finoman-pontozott; hátsó lábainak terjéin kívülről barnasárga hosszú, belül rozsdabarna rövidebb szőrözet van. — Hossza 13—15 m/m .

Az *Eucera Pannonica*-hoz hasonló; de kevésbé nagyobb, karmai hosszabbak; a nőstény ezeken kívül főleg még az által is különbözik: hogy lábainak gyűjtőszőre; a hím: hogy felsőajka, szájjvédője és végteste hátszelvényeinek szalagja részben másképen színezett.

E Turkesztánból nemrég leírt faj nálunk július és augusztusban Budapest körül, Pécs vidéken, Grebenác és Jassenova mellett a *Centaurea Sadleriana* és *Bibersteinii* virágzatán meglehetősen gyakori s a hím ezeken alszik is.

Eucera Pannonica Mocs. — Grebenác.

- « *clypeata* Erichs. (punctilabris Lep.). — Grebenác.
- « *interrupta* Baer. — Grebenác.
- « *sedula* n. sp.

Nigra; tarsorum articulis quatuor ultimis unguiculorumque basi ferrugineis, calcaribus albido-testaceis; clypeo dense inaequaliter punctato-rugoso et apice anguste rufo-limbato; antennis nigris, flagello rufo-brunneo; temporibus, pectore pedibusque cano-cinereo-, capite thoraceque supra fulvescenti-cinereo-villosis; abdomine subnitido, ovato, dorso valde convexo ac subtiliter dense punctato, segmentorum marginibus posticis rufescentibus, primo fulvescenti-cinereo-villoso, 2—4 parce breviterque fusco-pilosus margineque apicali e tomento niveo sat late fasciatis, quinti lateribus albo-cinereo-, medio et sexti lateribus segmentisque ventralibus fulvo-fimbriatis; area anali dorsali subtilissime, haud visibili

modo, transverse-strigosa; scopa laxa, grisea, metatarsis intus rufo-hirtis; alis hyalinis, nervis piceis, costa basi et tegulis externe rufis. — ♀; long. 11 $\frac{m}{m}$.

Species: thoracis disco nitidó, abdomine ovato, dorso valde convexo, segmentis 2—4 margine apicali e tomento niveo sat late fasciatis, area anali dorsali subtilissime transverse-strigosa et scopa laxa, grisea, a congeneribus facile dignoscitur.

In Hungaria meridionali ad Jassenovam circa finem Julii detexi.

Fekete; kocsáinak négy utolsó ízüléke és karmainak töve rozsdabarna, sarkantyúi fehéres-szennysárgák; szájevédője egyenlőtlenül redősen-pontozott és a végén keskenyen rőt-színnel szegélyezett; csápjai feketék, az ostor rőtbarna; hülántékait, mellét és lábait fehéres-hamvasszürke, fejét és torját fölül pedig barnasárgás-hamvasszürke hosszú szőrőzet fedi; végteste meglehetősen fényes, tojásidomú, fölül nagyon domború és finoman sűrűn pontozott, a szelvények hátsó széle rőt-színű, az elsőt barnasárgás-hamvasszürke hosszú, a 2—4. ritkás rövid barnás szőrőzet fedi s ezek hátsó széle meglehetősen széles, hófehér, molyhos szalaggal ékesített, az ötödiknek oldalain fehéres-hamvasszürke, közepén s a hatodiknak oldalain, valamint a hasszelvényeken pedig barnasárga rojtos szőrőzet van; végszelvényeinek felső terüje, alig láthatóan, igen finoman harántan-rovátkás; lábainak gyűjtőszőre szétálló, szürke, a terjéken belül rőt-színű; szárnyai átlátszók, ereik szurokfeleték, a szegélyér tövön és a töpikkelyek kívülről rőt-színűek. — ♀; hossza 11 $\frac{m}{m}$.

E fajt: torja közepének fényes voltáról, tojásidomú s fölül nagyon domború végtestéről, a 2—4 hátszelvény hátsó szélének meglehetősen széles hófehér molyhos szalagjáról, a végszelvény felső terüjének igen finom haránt-rovátkáiról, gyűjtőszőrének szétálló voltáról és szürke színéről, a rokon fajoktól könnyű megkülönböztetni.

Julius vége felé Jassenovánál találtam.

Tetralonia graja Ev.

Nigra; antennarum flagello subtus, tarsorum articulis quatuor ultimis unquiculorumque basi ferrugineis, calcaribus

albido-testaceis; clypeo anguste rufo-limbato; mandibulis basi pallide-flavis, medio rufis, apice nigris; occipite, thoracis dorso (femina etiam in pectore) pedibusque fulvo-cinereo, fronte, temporibus, pectoris et metanoti lateribus segmentoque primo dorsali abdominis cinereo-villosis; mesonoto et scutello subnitidis, dense rugosiuscule-punctatis; abdomine subopaco, densissime punctulato segmentorumque margine apicali anguste rufescenti-limbato; alis sublutescenti-hyalinis, apice parum fumatis, nervis piceis, tegulis dilute-rufis.

Femina: antennarum flagello subtus inde ab articulo quarto dilute-ferrugineo; labro nigro, basi flavo-maculato; clypeo nigro, fascia transversa lata medio parum triangulariter ascendente pallide-flava; abdominis segmentis dorsalibus: 2—3 basi, 4-to toto et quinti lateribus dense griseo-, sexto et quinti medio nigro-ferrugineo-tomentosis, ventralibus nigro-ferrugineo-hirtis et ciliatis; scopa. externe ferruginea, intus fumata. — Long. 11—12 $\frac{m}{m}$.

Mas: antennis crassiusculis corpore paulo brevioribus, 10 $\frac{m}{m}$. longis, flagello subtus dilute-ferrugineo; labro clypeoque et macula parva scuti frontalis pallide-flavis; abdominis segmentis dorsalibus: 2—3 basi, 4—5 totis griseo-, sexto vero dense fulvescenti-griseo-tomentosis segmentorumque quinti et sexti lateribus dentatis, ventralibus fulvescenti-griseo-ciliatis; metatarsis intus ferrugineo-hirtis. — Long. 11—13 $\frac{m}{m}$.

Macrocera graja, Eversm. Bullet. de Moscou. XXV. 1852, pag. 124, n. 7, ♂.

Tetralonia graja, Moraw, Horae Soc. Ent. Rossicae. IX. 1872, pag. 52. ♂.

Tetraloniae ruficorni Fabr. similis; sed multo maior et fere ter robustior. — Etiam *Tetraloniae dentatae* Ev. valde similis, sed paulo minor et antennarum flagello subtus dilute-ferrugineo; femina insuper: clypei fascia pallide-flava latiore medioque parum triangulariter ascendente, abdominis segmento dorsali quinto griseo-, in medio nigro-ferrugineo-tomentoso (non vero nigro-holosericeo), etiam tibiis posticis intus fumato-hirtis (non vero solum metatarsis); mas: den-

tibus lateralibus segmentorum quinti et sexti debilioribus, praesertim distincti.

In Hungaria centrali et meridionali ad Grebenác, mense Augusto, in floribus *Centaureae solstitialis* W. K. et Bibersteinii DC. sat frequens est.

Fekete; csápостora alul, kocsáinak négy utolsó izüléke és karmainak töve rozsdabarna, sarkantyúi fehéres-szennysárgák; szájevédője keskenyen rótszinnel szegélyezett; rágói tövön halványsárgák, közepen rótszínűek, végeiken feketék; nyakszirtét, torját felül (a nősténynek a mellét is) és lábait sárgásbarna-hamvasszürke, homlokát, halántékait, mellének és utótorjának oldalait és végtestének első hátszélvénvét pedig hamvasszürke hosszú szőrözet fedi; középtorja felül és paizsa kissé fényes, sűrűn és némileg redősen-pontozott; végteste meglehetősen fénytelen, igen sűrűn és finoman pontozott s a szelvények hátsó széle rótszinnel szegélyezett; szárnyai kissé sárgásan-átlátszóak, végeiken kevésé füstösök, ereik szurokfeketék, a töpikkelyek világos-rótszínűek.

A nőstény: csápостora alul a negyedik íztől kezdve világos-rozsdabarna; felsőajka fekete, tövön sárga-foltos; szájevédője fekete s rajta haránt, meglehetősen széles, a közepén kissé háromszögűen fölfelé menő halványsárga szalag van; végtestének hátszélvényei közül: a 2—3 tövét, a 4-iket egészen és az ötödiknek oldalait sűrű szürke, a hatodikát és az ötödiknek közepét pedig feketés-rozsdabarna molyhos szőrözet fedi, hasának szelvényei feketés-rozsdabarna szőrűek és pillásak; lábainak gyűjtőszőre kívülről rozsdabarna, belül füstös színű. — Hossza 11—12 $\frac{m}{m}$.

A hím: meglehetősen vastag csáppjai a testnél kevésé rövidőbbek, 10 $\frac{m}{m}$ hosszúak, az ostor alul világos-rozsdabarna; felsőajka és szájevédője s a homlokpaizs kis foltja halványsárga; végtestének hátszélvényei közül: a 2—3 tövét, a 4—5 egészen szürke, a hatodikát pedig barnássárga-szürke sűrű molyhos szőrözet fedi, az 5—6 oldalai foggal fegyverezettek, hasának szelvényei barnasárga-szürke pillás-szőrűek; terjéin belülről rozsdabarna szőrözet van. — Hossza 11—13 $\frac{m}{m}$.

A *Tetralonia ruficornis*-hoz hasonló; de sokkal nagyobb és csaknem háromszor oly vaskos. — A *Tetralonia dentata*-hoz

is igen hasonló; de kevésé kisebb és csápостora alul világos-rozsdabarna; a nőstény ezeken kívül még az által is különbözik, hogy szájevédőjének szalagja szélesebb s a közepén kissé háromszögűen fölfelé menő, végtestének ötödik hátszélvénvét szürke, közepén feketés-rozsdabarna molyhos (nem pedig fekete-bársony) szőrözet fedi, hátsó lábszárain is belülről füstös színű szőrözet van (nem pedig csak a terjéken); a hím az által, hogy ötödik és hatodik szelvényeinek oldalfogai gyöngébbek.

Ez Oroszországból: az urali hegyek vidékéről, a Kaukázusból és Turkesztánból kevésé ismert faj, nálunk Budapest mellett és Grebenácznál, augusztus havában, a *Centaurea solstitialis* és *Bibersteinii* virágzatán meglehetősen gyakori.

Tetralonia grandis Fourcr. (ruficollis Brullé). — Jassenova.

" *dentata* Ev. — Grebenác.

" *Scabiosae* n. sp.

Nigra; tarsorum articulis quatuor ultimis unguiculorumque basi ferrugineis, calcaribus albido-testaceis; mandibulis ante apicem rufis; mesonoto scutelloque nitidis, illo disco disperse sat crasse, hoc confertius et subtilius punctatis; occipite thoraceque supra fulvo-, facie, temporibus et metanoti lateribus fulvescenti-cinereo-pilosis; abdominis segmentis dorsalibus summo apice rufescentibus, primo basi fulvescenti-cinereo-villoso, parte postica glabro ac nitido, reliquis subnitidis, densissime et praesertim marginem versus rugosiuscule punctulatis; alis hyalinis, nervis piceis, tegulis brunneis.

Femina: labro clypeoque nigris, illo albido-piloso, hoc dense subtiliter rugoso-punctato; abdominis segmentis dorsalibus 2—4 dense griseo-tomentosis, quinto et sexti lateribus fulvo-cinereo-, ventralibus fulvescenti-cinereo-fimbriatis; area anali dorsali brunnea, subtilissime transverse-strigosa; scopa laxa, grisea, metatarsis apice ferrugineo-penicillatis, intus rufo-hirtis. — Long. 10 $\frac{m}{m}$.

Mas: labro clypeoque pallide-flavis, illo albo-piloso, hoc anguste brunneo-limbato; antennis crassiusculis corpore brevioribus, 7 $\frac{m}{m}$ longis, articulo tertio longitudine latiore; abdomine segmentis dorsalibus 2—5 dense griseo-tomentosis,

sexto lateribus acute dentato et ventralibus fulvescenti-cinereo-fimbriatis; area anali dorsali aciculata, apice rufescenti; metatarsis posticis externe griseo-villosis, intus rufo-hirtis. — Long. 9 m/m .

Tetraloniae basali Moraw. (Horae Soc. Ent. Rossicae, X. 1873, pag. 143, n. 29, ♂♀) similis; sed paulo maior, abdominis segmento dorsali primo parte postica nitido et disco, praesertim feminae, disperse et crassius punctato; mas insuper: antennis brevioribus, labro pallide-flavo etc. optime distinguendi. — Etiam *Tetraloniae vicinae* Moraw. (Horae Soc. Ent. Rossicae, XII. 1876, pag. 31, n. 172, ♂) similis esse videtur; sed alarum tegulis haud testaceis, abdominis segmentis dorsalibus 2—6 totis griseo-tomentosis, non vero 2—3 tantum basi, reliquis totis griseo-pilosis.

In Hungaria meridionali ad Grebenác et Jassenovam, primis diebus Augusti, in floribus *Scabiosae ochroleucae* L. undecim mares, et tres feminas pollen sedulo colligentes, inveni.

Fekete; kocsáinak négy utolsó izülete és karmainak töve rozsdabarna, sarkantyúi fehéres-szennysárgák; rágói végeik előtt rőt színűek; középtorja és paizsa fényes, amaz közepén szétszórtan meglehetősen erősen, ez sűrűbben és finomabban pontozott; nyakszirtét és torját felül barnasárga, arczát, halántékait és torjának oldalait barnasárgás-hamvaszürke szőrözlet fedi; végtestének hátszélvényei a legvégükön kissé rőt színűek, az előnek tövén barnasárgás-hamvaszürke hosszú szőrözlet van, hátsó részén pedig szőrtelen és fényes, igen sűrűn és főleg a szélek felé finoman s némileg redősen pontozott; szárnyai átlátszóak, ereik szurokfeketéek, a töpikkelyek barnák.

A nőstény: felsőajka és szájvédője fekete, amaz fehéres szőrű, ez sűrűn finoman redősen pontozott; végtestének hátszélvényei közül: a 2—4 sűrűn szürke molyhos, az ötödiket és a hatodiknak oldalait barnasárga-hamvaszürke, a hasszélvényeket pedig barnasárgás-hamvaszürke rojtos szőrözlet fedi; végszélvényének felső terüje barnás és finoman harántan-rovátka; lábainak gyűjtőszőre szétálló, szürke, a ter-

jében a végén rozsdabarna színű pamat, belül rőt színű szőrözlet van. — Hossza 10 m/m .

A hím: felsőajka és szájvédője halványsárga, amaz fehéres szőrű, ez keskenyen barnásan szegélyezett; kissé vastag csápjai testénél rövidebbek, 7 m/m hosszúak, harmadik ízök szélesebb mint a milyen hosszú; végtestének hátszélvényei közül: a 2—5. sűrű szürke molyhos, az oldalain éles foggal fegyverezett hatodikat és a hasszélvényeket pedig barnasárgás-hamvaszürke rojtos szőrözlet fedi; végtestének felső terüje karcos, a végén rőt színű; hátsó lábainak terjéin kívülről szürke hosszú, belül rőt színű szőrözlet van. — Hossza 9 m/m .

A *Tetralonia basalis*-hoz hasonló; de kevésbé nagyobb, végtestének első hátszélvénye hátsó részén fényes és közepén, főleg a nősténynél, szétszórtan és erősebben pontozott; a hím: még rövidebb csápjai s felsőajkának halványsárga volta által is különbözik. — A *Tetralonia vicina*-hoz is hasonlóknak lenni látszatik; de töpikkelyei nem szennysárgák, végtestének hátszélvényei közül a 2—6 egészen molyhos, nem pedig a 2—3 tövét s a többit egészen hosszabb szőrözlet fedi.

Grebenác és Jassenova mellett, augusztus első napjaiban, a *Scabiosa ochroleuca* L. virágzatán tizenegy hímet és a virágport gondosan gyűjtő három nőstényt találtam.

Tetralonia Salicariae Lep. — Hazánkban csak Grebenácznál.

„ *nana* Moraw. — Grebenác.

Systropha curvicornis Scop. — Grebenác, Jassenova.

Camptopeum frontale Fabr. — Grebenác, Jassenova.

Ceratina Hungarica n. sp.

Mediocris, cyanescenti-aenea, nitida et parce cano-, gula, pectore pedibusque aureo-pilosis; labri, clypei et faciei lateribus, scuto frontali, mesonoto scutelloque nigro-aeneis, hoc parum violaceo-micante; macula labri magna quadrangulati clypeique fere triloba, parva item in callis humeralibus et tibiis basi externe eburneis; mandibulis nigris, apice rufis; antennis nigris, flagello subtus brunneo; mesonoto disperse, scutello paulo densius sat crasse punctatis; post-

scutello et metanoti area superiore mediocri abdominisque segmentis dorsalibus viridi-aeneis, sexto acute carinato et reliquis fortius punctato-rugoso, septimo obsolete carinato, apice anguste-rotundato, recurvo, integro, subtus concavo; segmentis ventralibus margine apicali sat late rufo-limbatis; pedibus piceis, tarsorum articulis ultimis rufescentibus, calcaribus albido-testaceis; alis infuscatis parumque violaceomicantibus, venis et tegulis brunneis, his externe albo-maculatis. — ♂; long. 8 $\frac{m}{m}$.

Ceratinae callosae Fabr. Gerst. vicina.

In Hungaria meridionali ad Grebenácza circa finem Julii detexi.

Középnagyságú, kékes-bronzszínű, fényes és fehér, de torkán, mellén és lábain aranyos színű ritkás szőrözettel fedett; felsőajkának, szájvédőjének és arcának oldalai, homlokpaizsa, középtorja és paizsa feketés-bronzszínűek, ez utóbbi némi ibolyakékes tünettel; felsőajkának rendetlen négyszögű és a szájvédőnek csaknem háromkaréjos nagy foltja, valamint egy-egy kisebb folt a válldudorokon és kívülről a lábszárak tövével elefántesontszínű; rágói feketék, a végén rótszínűek; csápjai feketék, az ostor alul barnás; középtorja fölül szétszórtan, paizsa kevéssel sűrűbben meglehetősen erősen pontozott; utópaizsa és utótorjának közepnagyságú felső terüje és végtestének hátszelvényei zöldes-bronzszínűek, a hatodik élesen ormós és a többinél erősebben redősenpontozott, a hetedik enyészetesen ormós, a végén keskenyenkerekített, visszahajlott, épeltű, alul homorú; hátszelvényei végszélőkön meglehetősen szélesen rótszinnel szegélyezettek; lábai szurokfeketék, kocsáinak utolsó izülékei rótszínűek, sarkantyúi fehéres-szenyysárgák: szárnyai barnásak és kissé ibolyakékes tünettel, ereik és a tőpikkelyek barnák s ez utóbbiak kívülről fehér-foltosak. — ♂; hossza 8 $\frac{m}{m}$.

A *Ceratina callosa*-hoz legközelebb áll.

Grebenácza mellett július végén fődöztem fel.

Ceratina chrysomalla Gerst. — Hazánkban eddig csak Jassenovánál.

Xylocopa violacea Poda Gerst. — Grebenácza.

" *valga* Gerst. — Grebenácza.

Rhophites quinquespinosus Spin. — Grebenácza.

Panurgus dentipes Latr. — Hazánkban csak Grebenácznál.

Dasygoda braccata Ev. (nec Thoms.). — Grebenácza.

Andrena Ceti Schrk. — Grebenácza, Jassenova.

" *zonalis* Kirby. — Jassenovánál az Eryngium-on.

" *scita* Ev. — Grebenácznál a Sisymbrium Columnae-n.

" *dilecta* Mocs. Természetrizji Füzetek. Vol. III. 1879. pag. 11. n. 14. — Jassenova.

" *vitrea* Sm. — Jassenovánál az Eryngium-on.

" *aeneiventris* Moraw. — Jassenova.

" *piceicornis* Dours. — Jassenovánál az Eryngium campestre-n.

" *combinata* Christ. — Grebenácza.

Halictus szarotatus Kirby. — Grebenácza.

" *morbillosus* Kriechb. (nec platyceustus Dours.). — Grebenácza, Jassenova.

" *quadricinctus* Fabr. — Jassenova.

" *cylindricus* F. var. *abdominalis* Kirby. — Grebenácza.

Colletes hylaeiformis Ev. — Grebenácza, Jassenovánál az Eryngium-on.

Nomia diversipes Latr. — Grebenácza, Jassenova.

" *femoralis* Pall.

Nigra, nitida; mandibulis apice rufis, pedibus nigropiceis, tibiis duabus anterioribus apicem versus, posticis vero et tarsis omnibus calcaribusque dilute-ferrugineis; vertice, temporibus thoraceque supra fulvescenti-cinereo-pilosis; pronoto, mesonoti margine postico et postscutello ochraceo-griseo-tomentosis; mesonoto et scutello crasse cribratopunctatis; tegulis magnis, semicircularibus, convexis, membraneo-testaceis, basi nigro-maculatis; abdomine segmentis dorsalibus margine apicali glabro ac laevi, in maribus latius, quam in feminis et magis pellucido, segmentis 3—5 basi fascia angusta e tomento niveo ornatis (quinti fascia basali saepissime occulta); alis hyalinis, apice parum fumatis, nervis piceis, stigma et costa brunneo-ferrugineis.

Femina: antennis nigris, flagello subtus brunneo; labro aureo-, facie griseo-pilosis; scutello utrinque inermi; abdominis segmentis dorsalibus inaequaliter subdense grosse punctatis, primo cinereo-villoso, 2—3 et quarti medio fulvescenti-cinereo parce, huius ultimi depressione apicali vero albo-cinereo dense pilosis, quinto et sexti lateribus segmentisque ventralibus fulvescenti-cinereo-fimbriatis; area anali superiore dense aureo-sericeo vestito, ventrali sexto macula basali magna rufa notato; pedibus normalibus, scopa externe albida, intus, etiam in tibiis, saturate aurea. — Long. 9 $\frac{m}{m}$.

Mas: antennis nigris, flagello supra brunneo, apice et subtus rufo; facie dense fulvo-cinereo-villosa; scutello utrinque dentato, dente sat longo, tenui, curvo, apice, dilute-ferrugineo; pectore mucronibus duobus longis, approximatis, apice dilute-ferrugineis; abdominis segmentis dorsalibus profunde et inaequaliter minus dense grosse punctatis, primo et secundi basi cinereo-villosis, reliquis cinereo-pubescentibus; pedibus mire formatis: coxis posticis nempe dente acuto armatis; calcaribus tibiaram intermediarum $\frac{3}{5}$ longitudine metatarsorum; femoribus posticis valde tumidis, curvatis, subtus excavatis, et albo-pilosis, carinula acuta marginis antici in dentem validum, latum, apice rotundum, ferrugineum exeunte; tibiis posticis brevibus, curvatis, compresso-dilatatis, processu longo, plano, albo-testaceo, coxam versus inflexo, apice angulatim-truncato instructis; segmentis ventralibus: quarto spinis duabus remotis, erectis, apice securiformibus; quinto intruso, in medio marginis postici denticulis duobus acute-triangularibus, ferrugineis, utrinque fulvo-fimbriatis; sexto lacunato, utrinque nodoso-tumido. — Long. 10—11 $\frac{m}{m}$.

Apis (?) *femoralis*, Pallas, Reisen durch verschiedenen Provinzen des Russischen Reiches. Bd. II. pag. 731. ♂ (1773). (teste Morawitz).

Lasius difformis, Panz. Faun. Ins. Germ. 89, 15, ♂. (1805). — Jurine Hym. pag. 238. ♂, (1807.). — Latr. Gen. Crust. et Ins. IV. pag. 155. ♂. (1809).

Nomia difformis, Oliv. Encycl. Méth. VIII. 376, 3. ♂. — Eversm. Bullet. de Moscou. XXV. 58, 1. ♂ ♀. (1852). — Förster,

Verhandl. d. naturh. Ver. d. Preuss. Rheinl. X. pag. 360. ♂. (1853). — Schck, Nass. Jahrb. XIV. pag. 397. ♂. (1859); et XXI—XXII. pag. 314. ♂. (1868). — Gerst. Stett. Ent. Zeit. XXXIII. 301, 1. ♂. (1872). — ? Smith, Transact. Ent. Soc. pag. 54, pl. II. sig. 2, ♂. (1875).

Nomia femoralis, Moraw. Horae Soc. Ent. Rossicae. VII. 324, 42. (1871).

Nomia ruficorni Spin. Gerst. similis; sed tegulis brevioribus, apicem versus latioribus, colore testaceo, abdominis segmento primo dorsali dispersius punctato; femina insuper: corpore minore, non tam robusto, etiam capite minore, minus rotundo, mesonoto multo densius cribrato-punctato, abdominis segmento dorsali secundo basi e tomento haud fasciato, ventrali sexto macula basali magna rufa non notato, tibiis tarsisque posticis dilute-ferrugineis, scopa intus etiam in tibiis saturate aurea (non vero tarsis posticis nigro-ferrugineis, tibiis intus argenteo-, metatarsis dilute-aureo-hirtis); mas: corpore paulo maiore et graciliore, pectore mucronato, coxis posticis dentatis, calcaribus tibiaram intermediarum multo longioribus, femoribus posticis valde tumidis, tibiis his multo brevioribus et cum segmentis ventralibus abdominis aliter constructis, optime distinguendi.

Animadvertio. — Hungariam centralem et meridionalem tres *Nomiarum* habitant species, nempe: *Nomia femoralis* Pall., *ruficornis* Spin. et *diversipes* Latr. (*Hungarica* Först. sec. spec. typ.). — *Nomia ruficornis* et *diversipes* sunt sat frequentes, numerose a me collectae et utraque species etiam in copula iam observata; ideoque sine ulla dubitatione confirmare possum, sexus harum duarum specierum ad invicem pertinentes, a Clarissimo Domino Gerstaecker (Stett. Ent. Zeit. XXXIII. 1872, pag. 304—307.) rite descriptos fuisse. — *Nomiam femoralem*, reliquarum rariorem, in copula quidem hucusque non deprehendi, sed in floribus *Onobrychis arvaniae* Kit. et *Eryngii campestris* L. sexus a me descriptos iam bis simul legi; et quamvis insolitum esse videatur, maiorem marem *Nomia ruficorni* minorem habere feminam: ex illa tamen circumstantia, colore pedum, sculptura et forma corporis, sexus ad invicem pertinere, nulli mihi subiacet dubio.

Feminam *Nomiae femoralis* hucusque ignotam vel adminimum non satis characterisitam invenimus apud varios scri-

ptores adlatos. Vir piae memoriae: Eversmannus, meminit quidem de femina *Nomia difformis*, sed verbis tam paucis et potius ad characteres generis pertinentibus («femina scutello inermi, pedibus normalibus»), ut ex illis species rite determinari non possit.

Quod specierum singularum, terram habitantium, adventum adtinet: *Nomia femoralis* primo apparet et inde a medio Junii in plantis iam memoratis invenitur. — *Nomia ruficornis* mense Julio et initio Augusti florentem *Curdum acanthoidem* et *Centauream Sadlerianam* frequentat. — *Nomia diversipes* mensibus Julio-Augusto *Melloti officinalis*, *Fryugii campestris* et *Rosidae luteae* pollen colligit.

Fekete, fényes; rágói végeiken rőt színűek; lábai szurokfeketék, a két első lábpár a vége felé, a hátsók pedig s az összes kocsák és sarkantyúk világos-rozsdabarnák; fejtetőjét, halántékait és torját fölül barnasárgás-hamvasszürke szőrözettel fedti; előtorján, középtorjának hátsó szélén és utópaizsán pedig szennysárgás-szürke, molyhos szőrözettel van; középtorja és paizsa erősen rostaszerűen pontozott; töpikkelyei nagyok, félkör alakúak, domborúak, hártvás-szennysárgák, tövön fekete foltosak; végtete hátszélvényeinek hátsó széle csupasz és síma, a hímeknél szélesebben mint a nőstényeknél és jobban áttetsző, a 3—5 szelvény tövét keskeny, hófehér, molyhos szőrű szalag ékesíti (az ötödiknek szalagja többnyire az előtte levő szelvény alá rejtett); szárnyai átlátszóak, végeiken kissé füstösök, ereik szurokfeketék, jegyeik és a szegélyér rozsdabarnák.

A nőstény: csápjai feketék, az ostor alul barnás; felsőujkát aranyos, arcát szürke szőrözettel fedti; paizsa mindkét oldalán fogatlan; végtetének hátszélvényei meglehetősen mélyen és egyenlőtlenül durván pontozottak, az első hosszú hamvasszürke szőrözettel van, a 2—3 és a negyediknek közepét barnasárgás-hamvasszürke ritkás, az utóbbinak lapított vég-részt pedig fehérszürkés sűrű szőrözettel fedti, az ötödiken s a hatodiknak oldalain és a hátszélvényeken barnasárgás-hamvasszürke rojtos szőrözettel van; végszélvényének felső területe sűrű, aranysejtes szőrű, a has hatodik szelvényének töve rőt színű nagy foltos; lábai rendes alkotásúak, a gyűjtőszőr:

kivülről fehéres, belül, a lábszárakon is, telített arany színű. Hossza 9 $\frac{m}{m}$.

A hím: csápjai feketék, az ostor fölül barnás, a végén és alul rőt színű; arcát sűrű barnasárga-hamvasszürke szőrözettel fedti; paizsa mindkét oldalán foggal fegyverezett, a fog meglehetősen hosszú, vékony, görbe, a végén világos-rozsdabarna; mellén két hosszú, egymáshoz közel fekvő, a végén világos-rozsdabarna színű tör látható; végtetének hátszélvényei mélyen, egyenlőtlenül és kevesebb sűrűn, durván pontozottak, az első s a másodiknak tövén hamvasszürke hosszú, a többiek pedig rövid pelyhes szőrözettel van; lábai csodálatos módon vannak alkotva: a hátsó csipők ugyanis hosszú, éles foggal fegyverezettek; a középső lábszárak sarkantyúi olyan hosszúak mint a terjék $\frac{2}{5}$ része; a hátsó czombok nagyon duzzadtak, görbültek, alul üregesek és fehér szőrösök, a mellő szél éles ormója erős, széles, a végén kerckített, rozsdabarna színű fogba fut ki; hátsó lábszárjai rövidek, görbültek, összenyomottan-szélesedettek és hosszú, lapos, szennysárga színű, a csipők felé hajló, a végén szögletesen-csonkított nyújtványnyal ellátottak; hasának szelvényei közül: a negyedik két, egymástól távol helyezett, egyenesen álló, a végén fejszealakú foggal; az ötödik benyomott, hátsó szélének közepén két élesen-háromszögű, rozsdabarna színű fogacskaival s mindkét oldalán barnasárga, rojtos szőrözettel; a hatodiknak mélyedése van s mindkét oldalán bütykösen-duzzadt. — Hossza 10—11 $\frac{m}{m}$.

A *Nomia ruficornis*-hoz hasonló; de töpikkelyei rövidebbek, végeik felé szélesbedettek, szennysárga színűek, végtetének első hátszélvénye szétszórtabban pontozott; a nőstény még az által is: hogy teste kisebb, nem oly vastag, feje is kisebb, kevesebb kerekded, középtorjának háta sokkal sűrűbben pontozott, végtete második hátszélvényének tövén molyhos szőrű szalag s hasa hatodik szelvényének tövén rőt színű nagy folt nincsen, hátsó lábszárjai és kocsái világos-rozsdabarnák, lábainak gyűjtőszőre belülről a lábszárakon is szép telített arany színű (nem pedig a hátsó lábszárak feketés-rozsdabarnák, a lábszárak belülről ezüstös, a terjék világos-arany színű szőrözettel fedettek); a hím: hogy teste valamivel

nagyobb és karcsúbb, melle törrel, hátsó csipői foggal fegyverezettek, a középső lábszárak sarkantyúi sokkal hosszabbak, hátsó czombjai nagyon duzzadtak, eme lábszárak sokkal rövidebbek és mint hasának szelvényei, más alkotásúak.

Észrevétel. — Magyarország központi és déli részében három *Nomia* faj él, u. m. *Nomia femoralis* Pall., *ruficornis* Spin. és *diversipes* Latr. (*Hungarica* Först. a typ. példány után). — A *N. ruficornis* és *diversipes*-t, minthogy eléggé gyakoriak, eddig már számos példányban gyűjtöttem és párzásban is észleltem; s ez okból a legkisebb habózás nélkül megerősíthetem, hogy e két fajnak egymáshoz tartozó ivarait Gerstaecker helyesen írta le. — A *N. femoralis*-t, mely a másik kettőnél ritkább, párzáson nem kaptam ugyan rajta, de az *Onobrychis arenaria* és *Eryngium campestre* virágzatáról hímét és nőtényt együtt már két ízben gyűjtöttem; s ámbár szokatlannak lenni látszatik amaz állításon, hogy a nagyobb hímfő *Nomia femoralis*-nak kisebb nőténye van, mint a *Nomia ruficornis*-nak: de én a fennebb említett körülményből, lábaiknak színezetéből, testök vésményeiből és alakjából teljesen meg vagyok győződve, hogy az általam leírt ivarok valóban együvé tartoznak.

A *Nomia femoralis* nőténye eddig ismeretlen volt vagy legalább nem vala eléggé jellemezve a felhozott különféle szerzőknél. Eversmann említi ugyan a *Nomia difformis* nőtényét is, de oly kevés és inkább csak a nemi jellegekhez tartozó szavakkal («a nőtény paizsa fogatlan, lábai rendes alkotásúak»), hogy azokból a fajt szabatosan meghatározni nem lehet.

A mi a földben fészkelő eme fajok előjveteli idejét illeti: közülök a *Nomia femoralis* legelőször jelenik meg s már június közepétől fogva található egész július végeig az említett növényeken. — A *Nomia ruficornis* júliusban és augusztus elején a *Carduus acanthoides* és *Centaurea Sadleriana* virágzatát keresi fel. — A *Nomia diversipes* július-augusztusban a *Melilotus officinalis*, *Eryngium campestre* és *Reseda lutea* virágporát gyűjti meg.

Nomioides minutissimus Rossi.

Parvulus, subnitidus, aeneus, parce albo-pilosus; capite elongato, antennis brunneo-testaceis, flagello subtus pallido, scapo antice flavo; tarsorum articulis ultimis modice rufescentibus; alis albo-hyalinis, iridescentibus, nervis et stigmatibus valde pallidis, tegulis sulphureis.

Femina: mandibularum basi late, labri lateribus, clypeo et macula parva scuti frontalis sulphureis; antennis geniculatis, brevibus, scapo dimidio flagelli longiore, hoc apicem versus incrassato; mesothorace viridi-vel cyanescenti-aeneo, lateribus nonnunquam violaceis, metathorace obscure-aeneo et subtiliter ruguloso; prothorace, callis humeralibus, scutello et postscutello lineolaque transversa a parte apicali scutelli ad tegulas alarum posticarum producta, flavis; abdomine late-ovalis, albido-flavo, segmentis dorsalibus: 1—4 brunneo-nigro-fasciatis, fasciis duabus primis sat latis medio arcuatis et primi segmenti ante marginem apicalem, secundi fere in medio sitis, 3—4 angustis latissime interruptis et subtus utrinque brunneo-rufo-maculatis, 4—6 fulvescentibus; segmentis ventralibus tribus ultimis indeterminate brunneo-rufo-fasciatis; pedibus flavis, posticorum coxis et trochanteribus femoribusque, annulo item tibiarum et macula parva externa metatarsorum brunneo-nigris; scopa argentea, metatarsis subtus aureo-penicillatis. — Long. $3\frac{1}{2}$ —4 $\frac{m}{m}$.

Mas: mandibularum basi late, labro, clypeo et macula parva scuti frontalis sulphureis, clypeo saepius maculis quatuor minimis notato; antennis filiformibus, longis, longitudine thoracis, scapo brevi; mesothorace viridi-, metathorace obscure-aeneo et subtiliter ruguloso; prothorace, callis humeralibus, parte apicali scutelli et postscutello flavis; abdomine anguste-subovalis, segmentis dorsalibus piceis, plerumque quatuor primis margine apicali flavo-fasciatis, fasciis duabus anterioribus latis, posterioribus angustis et saepius abbreviatis, valvula anali dorsali fulvescenti-flava; segmentis ventralibus plus-minusve pallide-flavis et vario modo nigro-variegatis; pedibus flavis, coxis, trochanteribus ac femoribus duobus anterioribus subtus flavis, supra nigro-maculatis, posticis nigris, tibiis his late nigro-annulatis, annulo saepius postice incompleto. — Long. 3— $3\frac{1}{2}$ $\frac{m}{m}$.

Apis minutissima, Rossi, Fauna Etrusca, tom. II. pag. 109. n. 929. ♀ (1790); edit. secunda a C. Illiger, tom. II. pag. 180. n. 929, ♀ (1807).

Apis parvula, Fabr. Suppl. Ent. Syst. pag. 277. n. 123—124, ♀ (1798).

Megilla parvula, Fabr. Syst. Piez. pag. 334, n. 32, ♀ (1804).

Andrena parvula, Jur. Hym. pag. 231, ♂ ♀ (1807). — Spinn. Ins. Lig. fasc. III. pag. 193. n. 20. (1808).

? *Andrena variegata*, Oliv. Encycl. Méth. IV. 139. 31. (opere non viso, nescio, an ad hanc vel ad sequentem speciem pertineat?)

Nomia pulchella, Schck. Nass. Jahrb. XIV. pag. 295, n. 1, ♂ ♀ (1859).

Halictus pulchellus, Giraud, Verhandl. d. zoolog. — botan. Vereins in Wien. XI. pag. 460. ♂ (1861).

Nomioides pulchella, Schck, Nass. Jahrb. XXI—XXII, pag. 312. (1868).

Nomioides parvula, Moraw. Fedtsenko's Reise in Turkestan. Mellifera, pag. 214, n. 327, ♂ ♀ (1876).

In Hungaria centrali et meridionali, inde a fine Junii usque ad finem Augusti, in floribus *Cardui acanthoidis*, *Centaureae Bibersteinii* et *Tunicae Saxifragae* et in locis arenosis frequens vel frequentissimus. In locis certis super arena apricati et ludentes centuriatim inveniri sunt.

Igen kicsiny, meglehetősen fényes, bronzszínű, ritkás fehér szőrözettel fedett; feje hosszas, csápjai barnás-szennysárgák, az ostor alul halvány színű, a kocsán elülről sárga; kocsának utolsó ízülékei kissé rötisztűek; szárnyai fehéres, átlátszók, ibolyaszínbe játszó, ereik és jegyeik igen halványak, a tőpikkelyek kénsárgák.

A nőstény: rágóinak töve szélesen, felső ajkának oldalai, szájvédője és a homlokpaizs kis foltja kénsárgák; csápjai térdesek, rövidek, a kocsán az ostor felénél hosszabb s ez utóbbi a vége felé kissé vastagodott; középtorja zöldes- vagy kékes-bronzszínű, oldalai néha ibolyakékesek, utótorja homályos-bronzszínű és finomúl ránczos; előtorja, vállgümői, paizsa, utópaizsa és egy harántan húzódó vonalka a paizs végszélétől a hátsó szárnyak tőpikkelyéig, sárgák; végtete szélesen-tojásdad, fehéres-sárga, hátszelvényei közül: az 1—4. barnásfekete-szalagos, a két első középen íves szalag meglehetősen széles és az első szelvényen a végszél előtt, a másodikon csaknem a középen helyezett, a 3—4 keskeny és igen

szélesen megszakított, alul mindkét oldalán barnás-rötisztű foltokkal, a 4—6 barnasárgás; hasának három utolsó szelvénye barnás-rötisztű szalagokkal szabálytalanul tarkázott; lábai sárgák, a hátsó lábak csípői, czombjai, a lábszárak gyűrűje és a terjék külső kis foltja barnás-feketék; lábainak gyűjtőszőre ezüstös, a terjéken alul aranyos pamat van. — Hossza $3\frac{1}{2}$ —4 $\frac{m}{m}$.

A hím: rágóinak töve szélesen, felső ajka, szájvédője és a homlokpaizs kis foltja kénsárga, a szájvédőjén gyakran négy igen kicsiny fekete folt van; csápjai fonálidomúak, hosszúak, torj hosszúságúak, a kocsán rövid; középtorja zöldes-, utótorja homályos-bronzszínű és finomúl ránczos; előtorja, vállgümői, a paizs hátsó része és az utópaizs sárgák; végtete keskeny s csaknem tojásdad, hátszelvényei szurokfeketék s többnyire a négy első szelvény végszéle előtt sárga szalaggal ékesítettek, a két elsőnek szalagja széles, a hátsóké keskeny és gyakran az oldalakra ki nem terjedő; az utolsó szelvény pelczéje barnás; hasának szelvényei többé-kevesebbé halványsárgák és fekete színnel különféleképen tarkázottak; lábai sárgák, a két első pár csípői, tomporai és czombjai alul sárgák, felül fekete-foltosak, a hátsók feketék, ezek szárai szélesen fekete-gyűrűsek, a gyűrű néha hátul tökéletlen. — Hossza 3— $3\frac{1}{2}$ $\frac{m}{m}$.

Eme, Magyarországon legkisebb méhfaj, hazánk központi és déli részében junius hó végétől fogva egész augusztus végéig a *Carduus acanthoides*, *Centaurea Bibersteinii* és *Tunica Saxifraga* virágzatán s homokos helyeken gyakori vagy nagyon is gyakori. Némely helyeken százával játszik és sütkérezik a homokon.

Nomioides pulchellus Jur.

Parvus, nitidus, aeneus, parce albo-pilosus; antennis brunneo-testaceis, flagello subtus pallido, scapo antice flavo; pedibus flavis, coxis et trochanteribus aenescentibus, femoribus basi late brunneo-nigris, tibiis posticis apicem versus brunneo-nigro-annulatis, annulo apud feminas plerumque incompleto; tarsorum articulis ultimis modice rufescentibus; alis albo-hyalinis, iridescentibus, nervis et stigmatibus valde pallidis, tegulis sulphureis.

Femina: capite obscure-viridi-aeneo, rotundato; antennis geniculatis brevibus, scapo dimidio flagelli longiore, hoc apicem versus incrassato; mandibularum basi late, labri lateribus clypeoque flavis, hoc nigro-bimaculato; mesothorace viridi-aeneo, metathorace cyanescenti et subtilissime rugulosa; prothorace, callis humeralibus, linea sat lata marginis postici mesothoracis, maculis duabus magnis scutelli et parte apicali postscutelli lineolaque transversa a parte apicali scutelli ad tegulas alarum posticarum producta, flavis; abdomine elliptico, segmento primo dorsali cyanescenti-aeneo, margine apicali piceo et utrinque flavo-maculato, macula sat magna subrotunda, 2—4 brunneo-piceis fasciaque basali flava ornatis, fascia 2—3 lata, 4-ti latissima in medio valde interrupta, 5—6 fulvescenti-flavis; segmentis ventralibus brunneo-piceis, apud specimina numerosa inaequaliter flavo-variegatis; scopa argentea. — Long $4\frac{1}{2}$ —5 m_m .

Mas: capite obscure-viridi-aeneo, subtus angustato; antennis filiformibus, longis, longitudine fere thoracis, scapo brevi; mandibularum basi late, labro clypeoque flavis, hoc saepius nigro-bimaculato, maculis tamen minoribus quam in feminis; mesothorace cyanescenti-aeneo, metathorace cyaneo et subtilissime ruguloso; margine postico prothoracis et callis humeralibus sulphureis; abdomine lineari-elliptico, piceo, segmentis dorsalibus summo margine apicali decoloratis, primo basi cyanescenti, tertio basin versus fascia transversa abbreviata flava, in medio anguste interrupta vel sub-interrupta, ornato; ventre unicolore brunneo-piceo. — Long. 4— $4\frac{1}{2}$ m_m .

Variat: abdominis segmento dorsali etiam secundo nonnunquam lineola abbreviata flava integra vel in medio interrupta ornato.

Andrena pulchella, Jurine, Nouvelle méthode de classer les Hyménoptères, pag. 231, ♂, pl. XI. gen. 32. ♀ (1807). — Spin. Ins. Ligur. fasc. III. pag. 193, n. 21. (1808).

Nomioides jucunda, Morav. Horae Soc. Ent. Rossicae, X. pag. 161, n. 83. ♀ (1873); Fedtsenko's Reise in Turkestan. Melifera, pag. 216, n. 330. ♀ (1876).

Andrena flavo-picta, Dours, Revue et Magaz. de Zoologie, pag. 284. ♀ (♂?) (1873).

Nomioides flavo-pictus, Dours, Catalogue Synonym. d. Hym. de France, pag. 176, n. 2. (1874).

Præcedenti similis et affinis, sed maior, ex parte, præsertim clypeo et abdomine, aliter coloratis, metathorace subtilius ruguloso; femina insuper: capite rotundo (non elongato); mas: capite subtus minus angustato et clypeo minus producto, femoribus brunneo-nigris, optime distinguendi.

In Hungaria centrali et meridionali, inde a fine Junii usque ad medium Augusti, in floribus *Eryngii campestris*, *Torili Anthrisci* et *Meliloti albae* communis.

Animadvertio. — Duas has species, tempore recenti confusas et sub variis nominibus descriptas, auctoribus nonnullis antiquis iam notas fuisse, ex eorum operibus elucet. Sic Jurine in suo opere (Nouvelle méthode de classer des Hyménoptères, pag. 231) de duabus speciebus meminit, nempe de *Andrena (Ape) parvula* Fabr. et *Andrena pulchella* Jur. et feminam huius ultimi speciei (pl. XI. gen. 32) perbene depinxit, ea tamen adnotatione, quod maculae laterales flavae abdominis segmenti primi dorsalis et annulus incompletus tibiaram posticarum desint. — Etiam Spinola (Insectorum Liguria species novae aut rariores, tom. II. pag. 193) mentionem facit duarum specierum, nempe *Andrenae parvulae* Jur. (*Apis parvulae* Fabr.) et *Andrenae pulchellae* Jur.; de prima dicit «species parva sed formosa, apud nos haud infrequens» et de secunda «habitat cum præcedente, eiusdem forsitan varietas rarior.»

Kicsiny, fényes, bronzszínű, ritkás, fehér szőrözettel fedett; csápjai barnás-szennysárgák, az ostor alul halványszínű, a kocsán elülről sárga; lábai sárgák, csípői és temporái bronzszínűek, czombjainak töve szélesen barnásfekete, hátsó lábszárai a végeik felé barnásfekete-gyűrűsek, a gyűrű a nőstényeknél hátul többnyire tökéletlen; kocsáinak utolsó ízfilékei kissé rótszínűek; szárnyai fehéresek, átlátszók, ibolyaszínbe játszó, ereik és jegyeik igen halványak, a tőpikkelyek kénsárgák.

A nőstény: feje homályoszöldes-bronzszínű, kerekí-

tett; csápjai térdesek, rövidek, a kocsán az ostor felénél hosszabb s ez utóbbi a vége felé kissé vastagodott; rágóinak töve szélesen, felsőajkának oldalai és szájtédője sárgák, ez utóbbi két fekete folttal; középtorja zöldes-bronzszínű, utótorja kékes és igen finomúl ránczos; előtorja, vállgümői, a középtorj hátsó szélének meglehetősen széles vonala, a paizs két nagy foltja, az utópaizs hátsó része és egy harántan húzódo vonalka a paizs végszélétől a hátsó szárnyak töpikkelyéig, sárgák; végteste kerülékidomú, első hátszelvénye kékes-bronzszínű, hátsó szélén szurokfekete és mindkét oldalán sárga-foltos, a folt meglehetősen nagy s kissé kerekded, a 2—4 barnás-szurokfekete és tövön sárga szalaggal ékesített a szalag a 2—3 szelvényen széles, a negyediken igen széles és a középén nagyon megszakított, az 5—6 barnássárga; hasának szelvényei barnás-szurokfekek, a példányok nagy számánál nem egyenlő sárga rajzokkal; lábainak gyűjtőszőre ezüstszínű. — Hossza $4\frac{1}{2}$ — $5\frac{m}{m}$.

A hím: feje homályos-zöldes-bronzszínű, alul igen keskenyedett; csápjai fonálidomúak, hosszúak, csaknem olyan hosszúak mint a torj, a kocsán rövid; rágóinak töve szélesen, felsőajka és szájtédője sárga, ez utóbbi gyakran két fekete folttal, de a foltok kisebbek mint a nősténynél; középtorja kékes-bronzszínű, utótorja kék és igen finomúl ránczos; előtorjának hátsó széle és vállgümői kénsárgák; végteste vonalás-kerülékidomú, szurokfekete, hátszelvényeinek legvége szintelen, az első tövön kékes, a harmadikat a töve felé az oldalakra ki nem terjedő, a középén keskenyen megszakított vagy csak alig megszakított haránt sárga szalag ékesíti; hasa egyszínű barnás-szurok-fekete. — Hossza 4 — $4\frac{1}{2}\frac{m}{m}$.

Vannak példányok, melyeknél néha a végtest második hátszelvényét is az oldalakra ki nem terjedő egész vagy a középén megszakított sárga vonal ékesíti.

Az előbbihez hasonló és azzal közel rokon; de nagyobb, részben, főleg szájtédőjén és végtestén másképen színezett, utótorja finomabban ránczos; a nőstény még az által is különbözik, hogy a feje kerekített (nem hosszas); a hím: hogy feje alul kevesebb keskenyedett, szájtédője kevesebbé nyújtott és czomhjai barnásfekek.

Hazánk központi és déli részében, június hó végétől kezdve egész augusztus közepéig, a virágzó *Eryngium campestre*, *Torilis Anthriscus* és *Melilotus alba*-n közönséges.

Észrevétel. — Hogy e két faj — melyek újabb időben összezavartattak és különféle nevek alatt íráttak le — már némely régebb szerzők előtt ismeretes volt, ezeknek a munkáiból kitétnik. Így Jurine művében két fajról tesz említést: az *Andrena (Apis) parvula* és az *Andrena pulchella*-ról s ez utóbbi faj nőstényét igen jól le is festette, ama megjegyzéssel mégis, hogy a végtest első hátszelvényének sárga oldalfoltjai és a hátsó láb-szárak tökéletlen gyűrűje a rajzon hiányzanak. — Spinola is két fajt említ: az *Andrena parvula*-t (*Apis parvula*-t) és az *Andrena pulchella*-t; az elsőről azt mondja «kicsiny, de szép faj; nálunk gyakori» és a másíkról «az előbbivel együtt egy helyen lakik s talán csak annak a válfaja».

Megachile Hungarica Mocs.

Nigra; tarsorum articulo quinto unquiculorumque basi ferrugineis; clypeo dense, sed thoracis dorso et abdominis segmentis dorsalibus intermediis dispersius punctatis; tibiis tarsisque fulvo-pilosis, his intus rufo-hirtis, metatarsis posticis antice in medio dilatatis; alis superioribus lutescenti-hyalinis, apice late fumatis violaceoque micantibus, nervis piceis, tegulis obscure-rufis.

Femina: mandibulis bidentatis; clypeo, fronte, vertice, occipite et mesothoracis dorso fusco-cinereo-pilosis; lateribus faciei, temporibus, metathorace, pectore et eius lateribus femoribusque cano-villosis; abdomine oblongo-ovalis, dorso subconvexo, segmentis dorsalibus duobus primis dense fulvo-cinereo-villosis, 3—5 nigro-pilosis margineque apicali fulvescenti-albo-ciliatis, ciliis in medio attenuatis, 6-to nigro-piloso; valvula anali dorsali leviter sinuata, ventrali medio excisa; scopa fulva. — Long. 14 — $16\frac{m}{m}$.

Mas: tarsiis anticis simplicibus; mandibulis tridentatis; fronte, vertice, occipite et thorace supra cinereo-, facie, temporibus, pectore et eius lateribus femoribusque cano-villosis; abdomine oblongo, dorso subconvexo, segmentis dorsalibus tribus primis dense cinereo villosis, 4—5 nigro-pilosis, 3—5 margine apicali albo-ciliatis, sexto nigro-piloso, basi lateribus

fortiter dentato, disco impresso apice modice emarginato et utrinque dentibus 5 vel 6 inaequalibus et difformibus armato, septimo lamina subtriangulari, subtus concava et apice leviter sinuata instructo; segmentis ventralibus cinereo-hirtis. — Long. 13—15 $\frac{m}{m}$.

Chalicodoma Hungarica, Mocs. Petit. Nouv. Entom. 1877, Nr. 166, pag. 109, n. 1. ♀ ♂ (excluso mare, qui ad varietatem *Megachilis* (*Chalicodoma*) *murariae* Fabr. pertinet).

Verisimiliter pertinet ad subgenus: *Chalicodoma* Lep.

Megach. ericetorum Lep. (*fasciatae* Sm.) similis; sed maior ac robustior, abdominis segmentis dorsalibus intermediis dispersius et rarius punctatis, metatarsis posticis antice in medio dilatatis, alis superioribus lutescenti-hyalinis apice latius fumatis magisque violaceo-micantibus; femina insuper: mandibulis bidentatis, clypeo confertius punctato et fusco-piloso, abdominis segmentis dorsalibus duobus primis dense fulvo-cinereo-villosis, sexto toto nigro-piloso; mas: segmentis dorsalibus tribus primis dense cinereo-villosis, 6—7 aliter constructis, quarto ventrali triangulariter in medio haud emarginato, tarsorum articulo tantum primo ferrugineo, optime distinguendi.

In montibus Hungariae centralis, inde a medio Junii usque ad medium Julii, in locis saxosis et aridis rara est. — Species quidem in Hungaria meridionali nondum observata est; sed etiam hanc partem regni habitare, nihil dubitationis habeo; et quidem tanto magis, quia marem et feminam, exemplaribus hungaricis penitus conformes, non pridem ex Syria accepimus.

Animalversio. — *Megach. Syraensi* Rad. (Bullet. de Moscou, XLVIII. 1874, pag. 146, n. 35. ♀) similis esse videtur; auctor tamen clarissimus non meminit: de punctatura, metatarsis posticis antice in medio dilatatis, tarsorum articulo quinto unquiculorumque basi ferrugineis, alis superioribus lutescenti-hyalinis apice late fumatis violaceoque micantibus; neque novit marem. — Species nostra insuper, pro varietate *Megach. ericetorum* Lep. in nullo casu conspicienda erit, etiamsi de cetero in moribus et nidificationis modo illi consentiret.

Fekete; kocsáinak ötödik íze és karmainak töve rozsdabarna; szájtájé sűrűn, de torjának háta és végtestének középső hátszelvényei szétszórtabban pontozottak; lábszárait és kocsáit barnasárga, ez utóbbiakat belől rötszínű szőrözet fedi, hátsó terjei elöl a középben kiszélesedettek; felső szárnyai átlátszó-sárgásak, végeiken szélesen füstösök és ibolyaszínbe játszó, ereik szurokfeketék, a tőpikkelyek sötétszínűek.

A nőstény: rágói kétfogúak, szájtájé, homlokát, fejtetőjét, nyakszirtét és középtorjának a hátát rövidebb barnás-hamvasszürke szőrözet fedi; arczának oldalain, halántékain, utótorján, mellén és annak oldalain s czombjain pedig hosszabb fehéres szőrözet van; végtete hosszas-tojásdad, fölül meglehetősen domború, két első hátszelvényén sűrű sárgás-hamvasszürke, hosszú szőrözet látható, a 3—5 rövidebb fekete szőrű és hátsó szélén sárgásfehér, középben keskenyedett rojtos szőrözet van, a hatodikat fekete rövid szőrözet fedi; felső pelczéje sekélyen öblös, az alsó középben kimetszett; hasának gyűjtőszőre barnássárga. — Hossza 14—16 $\frac{m}{m}$.

A hím: mellső kocsái egyszerűek, azaz ki nem szélesedettek; rágói háromfogúak; homlokát, fejtetőjét, nyakszirtét és torját fölül hamvasszürke, arczát, halántékait, mellét és ennek oldalait s czombjait pedig hosszabb fehéres szőrözet fedi; végtete hosszas, fölül meglehetősen domború, három első hátszelvényén hosszabb hamvasszürke szőrözet látható, a 3—5 hátsó szélén fehér rojtos szőrözet van, a hatodikat rövidebb fekete szőrözet fedi, tövének oldalain egy-egy erős fog van, a középben benyomott, a végszéle a középben kimetszett s oldalain 5—6 egyenlőtlen nagyságú és alakú foggal fegyverzett, a hetediknek csaknem háromszögű, alul homorú és a végén sekélyen öblös lemeze van; a has szelvényeit hamvasszürke szőrözet fedi. — Hossza 13—15 $\frac{m}{m}$.

Valószínűleg a *Chalicodoma* alnembe tartozik.

A *Megach. ericetorum*-hoz hasonló; de nagyobb és vastkosabb, végtestének középső hátszelvényei szétszórtabban és durvábban pontozottak, hátsó terjei a középben elöl szélesedettek, átlátszó-sárgás felső szárnyai végükön szélesebben

füstösek s jobban violaszínbe játszó; a nőstény azonkívül még az által is különbözik, hogy rágói kétfogúak, szájvédője sűrűbben pontozott és barnás szőrű, végtestének két első hátszelvényét sűrű, sárgás-hamvasszürke, hosszú szőrözet fedi, a hatodik pedig egészen rövid fekete szőrös; a hím: hogy végtestének három első hátszelvényén sűrű, hamvasszürke, hosszú szőrözet van, a 6—7 egészen más alkotású, a has negyedik szelvénye háromszögűen ki nem metszett s kocsáinak csupán ötödik izülete rozsdabarna.

Budapest mellett a Gellért- és Sashegyen, junius hó közepétől július közepéig, sziklás kopár helyeken ritka. — S bár e faj hazánk déli részében eddig még nem észleltetett; de hogy ott is előfordul, alig szenvedhet kétséget, annál is inkább, mert a magyarországi példányokkal tökéletesen egyező hímek és nőstények nemrég Szzyriából kaptunk.

Észrevétel. — A *Megachile Syraensis*-hez hasonlóak lenni látszatik; de szerző nem említi a pontozatot, sem azt, hogy a hátsó terjék elülről a középén szélesedettek, a kocsák ötödik izülete és a karmok töve rozsdabarna, a felső szárnyak átlátszó-sárgások, végeiken szélesen füstösek és ibolyaszínbe játszó; s nem ismerte az általa leírt állat hímjét sem. — De meg a mi fíjunk, a *Megachile ericetorum* válfaja gyanánt semmi estben sem leendő tekintendő, ha mindjárt azzal erkölcsében és fészeképítésében megegyeznék is.

Megachile ericetorum Lep. — Grebenácz.

" *versicolor* Sm. — Grebenácz.

" *centuncularis* Linn. — Grebenácz.

" *imbecilla* Gerst. — Grebenácz, Jassenova.

Lithurgus chrysurus Fonsc.

Niger; tarsorum articulis quatuor ultimis unquiculorumque basi ferrugineis, illis apice plus-minusve infuscatis, calcaribus albido-testaceis; antennarum flagello subtus brunneo; temporibus, pectore pedibusque fulvescenti-cinereo-villosis, metatarsis intus laete rufo-hirtis; capite thoraceque supra subopacis, illo dense inaequaliter rugoso-, hoc grosse-punctatis; abdomine elliptico, nitido, segmento primo dorsali basi fovea magna profunda instructo; alis obscure-hyalinis,

apice parum fumatis violaceoque nitentibus, nervis et stigmatibus piceis.

Femina: fronte sub antennis protuberantia transversa mediocri, subtus declivi, instructa; facie dense albo-, vertice valde parce nigro-pilosis, clypeo subtus et fronte circa antennis fulvo-, thoracis lateribus fulvescenti-cinereo-villosis, mesothoracis disco valde late et scutelli parte antica subnudis; abdominis subconvexi segmentis dorsalibus: primo basi fulvescenti-cinereo-villoso, 2—5 parce breviterque nigro-pilosis, in locis tamen certis glabris ac laevibus, 1—5 margine apicali anguste fulvescenti-cinereo-ciliatis, sexto summo basi dense fusco-, postice laete fulvo-rufo-fimbriato medioque mucrone nigro, mediocri, subobtusato armato; scopa ventrali ferruginea, segmento sexto utrinque acute dentato medioque marginis postici breviter uncatato; alarum tegulis brunneis. — Long. 10—14 m .

Mas: facie dense fulvescenti-albo-, vertice, occipite thoraceque supra fulvo-, hoc postice fulvo-cinereo-villosis; abdominis subdepressi segmentis dorsalibus: primo et secundi basi fulvo-cinereo-villosis, 3—5 fusco-cinereo-, sexto fusco-rufo-pilosis margineque apicali segmentorum 2—6 fulvescenti-cinereo-ciliatis, septimo fusco-rufo-fimbriato medioque spina valida sat longa, supra subcaniculata, armato; segmentis ventralibus fulvescenti-cinereo-fimbriatis, ultimo apice obtuse-rotundato; alarum tegulis rufo-brunneis. — Long. 10—12 m .

Lithurgus chrysurus, Fonscolombe, Annal. Soc. Entom. de France. III. pag. 220, n. 2. ♂ ♀. tab. I. D. fig. 2—3 (1834).

Lithurgus haemorrhoidalis, Lep. Hym. II. pag. 346, n. 4. ♀ (1841).

Lithurgus monoceros, Moraw. Horae Soc. Ent. Rossicae. X. pag. 149, n. 43. ♂ ♀ (1873). (ex parte).

In Hungaria centrali, meridionali et orientali, mensibus Julio et Augusto, in floribus *Centaureae solstitialis*, rarius *Cardui acanthoidis*, sat frequens; femina pollen harum plantarum colligens.

Fekete; kocsáinak négy utolsó izülete és karmainak töve rozsdabarna, amazok végeiken többé-kevesbé barnások,

sarkantyúi fehéres-szennysárgák; csápostora alul barnás; halántékait, mellét és lábait sárgás-hamvasszürke hosszú, terjéit pedig belülről valamivel rövidebb, élénk rótszínű szőrözet fedi; feje és torja meglehetősen fénytelen, amaz sűrűn egyenlőtlenül redősen-, éz durván-pontozott; végteste kerülék-alakú, fényes, az első hátszelvény tövén nagy, mély gödör látható; szárnyai homályosan-átlátszó, végeiken kissé füstösök s ibolyakékes tünetűek, ereik és jegyeik szurokfeketék.

A nőstény: homlokán a csápok alatt középszerű nagyságú haránt, alul lejtős kidudorodás van; arczát sűrű fehér, fejtetőjét ritkás fekete rövid, szájevődőjét pedig alul és homlokát a csápok körül barnasárga, torjának oldalait sárgás-hamvasszürke, hosszú szőrözet fedi, középtorjának közepe igen szélesen s a paizs mellső része csaknem szörtelen; kevésbé domború végtestének hátszelvényei közül: az elsőnek a tövén sárgás-hamvasszürke hosszú, a 2—5 ritkás, rövid, fekete szőrözet van, de némely helyeik szörtelenek és simák, az 1—5 hátsó szélét keskeny, sárgás, hamvasszürke pillás szőrözet ékesíti, a hatodik legtövéen keskenyen barnás, hátul élénk sárgás-rótszínű rojtos szőrű s középen fekete, közép nagyságú, meglehetősen tompa törrel fegyverzett; hasának gyűjtőszőre rozsdabarna, hatodik szelvényének mindkét oldalán éles foga és végszélének közepén rövid horga van; szárnyainak tőpikkelyei barnásak. — Hossza 10—14 $\frac{m}{m}$.

A hím: arczát sűrű sárgásfehér, fejtetőjét, nyakszirtét és torját fölül barnasárga, ez utóbbit hátul sárgás-hamvasszürke, hosszú szőrözet fedi; kissé lapított végtestének hátszelvényei közül: az elsőn és a másodiknak tövén sárgás-hamvasszürke hosszú, a 3—5 barnás-hamvasszürke, a hatodikon barnás-rótszínű valamivel rövidebb ritkás szőrözet van és a 2—6 hátsó szélét sárgás-hamvasszürke, pillás szőrözet ékesíti, a hetedik barnás-rótszínű rojtos szőrű s középen meglehetősen hosszú, erős, fölül némileg csatornás tövissel fegyverzett; hasának szelvényei sárgás-hamvasszürke, rojtos szőrűek, az utolsó a végén tompán-kerekített; szárnyainak tőpikkelyei rótbarnák. — Hossza 10—12 $\frac{m}{m}$.

Magyarország központi, déli és keleti részében, július és augusztus hónapokban, a *Centaura solstitialis*, ritkán a

Carduus acanthoides virágzatán meglehetősen gyakori; a nőstény e növények virágporát gyűjtve meg.

Lithurgus fuscipennis Lep.

Niger; tarsorum articulis quatuor ultimis unquiculorumque basi ferrugineis, illis apice plus-minusve infuscatis, calcaribus albido-testaceis; antennarum flagello subtus brunneo; temporibus, pectore pedibusque fulvescenti-cinereo-villosis, metatarsis intus laete rufo-hirtis; capite thoraceque subopacis dense inaequaliter punctato-rugosis; abdomine elliptico, nitido, segmento primo dorsali basi fovea magna profunda instructo; alis obscure-hyalinis, apice parum fumatis violaceoque nitentibus, nervis et stigmatibus piceis.

Femina: fronte sub antennis protuberantia transversa, magna, semicirculari, medio leviter emarginata, subtus concavo-declivi, instructa; facie dense albo-, vertice valde parce nigro-pilosis, clypeo subtus et fronte circa antennis rufo-, thoracis lateribus fulvo-cinereo-villosis, mesothoracis disco valde late et scutelli parte antica subnudis; abdominis subconvexi segmentis dorsalibus: primo basi fulvescenti-cinereo-villoso, 2—5 parce breviterque nigro-pilosis, in locis tamen certis glabris ac laevibus, 1—5 margine apicali anguste fulvescenti-cinereo-ciliatis, sexto basi late fusco-nigro-, postice obscure-rufo-fimbriato medioque mucrone nigro, sat longo, obtuso armato; scopa ventrali ferruginea, segmento sexto utrinque acute dentato medioque marginis postici breviter uncatu; alarum tegulis brunneis. — Long. 16—18 $\frac{m}{m}$.

Mas: facie dense fulvescenti-albo-, vertice, occipite thoraceque supra fulvo-, hoc postice fulvo-cinereo-villosis; abdominis subdepressi segmentis dorsalibus: primo et secundi basi fulvo-cinereo-villosis, tertio parce fusco-cinereo-, 4—6 nigro-pilosis margineque apicali segmentorum 2—6 fulvescenti-cinereo-ciliatis, septimo fusco-rufo-fimbriato medioque spina valida sat longa, supra subcanaliculata, armato; segmentis ventralibus fulvescenti-cinereo-fimbriatis, ultimo apice obtuse-rotundato; alarum tegulis rufo-brunneis. — Long. 13—14 $\frac{m}{m}$.

Lithurgus cornutus, Fonc. Annal. Soc. Entom. de France. III. pag. 220, n. 1. ♂ ♀, tab. I. D. fig. 1. ♀. (1834) (nec Fabr.)*

Lithurgus fuscipennis, Lep. Hym. II. pag. 347, n. 5. ♀ (1841).

Lithurgus nasutus, Dufour, Annal. d. Scienc. naturell. Zoolog. Sér. III. tom. XI. pag. 96, ♀. pl. V. fig. 22—26. (1849).

Megachile monoceros, Eversm. Bullett. de Moscou, XXV. pag. 67, n. 1. ♂ ♀ (1852).

Megachile Dohrni, Radoszk. Stett. Ent. Zeit. XXIII. pag. 271, tab. I. fig. 5. ♂ ♀ (1862).

Lithurgus monoceros, Moraw. Horae Soc. Ent. Rossicae, X. pag. 149. ♂ ♀ (1873); Fedtsenko's Reise in Turkestan. Mellifera, pag. 102, n. 154. ♂ ♀ (1875). (ex parte).

Praecedenti valde similis et affinis, sed multo maior; femina insuper: protuberantia frontis aliter constructa, fimbria anali densa basi late fusco-nigra, postice obscure-rufa; mas: abdominis segmentis dorsalibus 2—6 parte basali parce nigro-pilosis, certe distincti. — Species iam a me etiam in copula inventae sunt.

In Hungaria centrali, meridionali et orientali, et etiam in Transsylvania, inde a medio Julii usque ad finem Augusti, in florenti *Carduo acanthoide* sat frequens; femina pollen huius plantae colligens.

Fekete; kocsáinak négy utolsó izüléke és karmainak töve rozsdabarna, amazok végeiken többé-kevesbbé barnásak, sarkantyúi fehéres-szennysárgák; csápostora alul barnás; halántékait, mellét és lábait sárgás-hamvasszürke hosszú, terjeit pedig belülről valamivel rövidebb, élénk rótszínű szőrözet fedi; feje és torja meglehetősen fénytelen, sűrűn s egyenlőtlenül redősen-pontozott; végteste kerülékalakú, fényes, az első hátszelvény tövén nagy, mély gödörrel ellátott; szárnyai homályosan-átlátszóak, végeiken kissé füstösök s ibolyakékes tünetűek, ereik és jegyeik szurokfeketék.

A nőstény: homlokán a csápok alatt haránt, nagy, fél-

* *Andrena cornuta* Fabr. Ent. Syst. em. II. pag. 308, n. 4. ♀. (1793). — *Lithurgus cornutus* Lep. Hym. II. pag. 344, n. 1. ♂ ♀. (1841): caput cornu sub antennis brevi, depresso, obtuso et fere sub emarginato, scopa ventrali alba, species e Barbaria, est certe distincta.

körű, a közepén kissé kiszélelt, alul homorúan-lejtős kidudorodás van; arczát sűrű fehér, fejtetőjét igen ritkás fekete rövid, szájvédőjét pedig alul és homlokát a csápok körül rőt, torjának oldalait sárgás-hamvasszürke, hosszú szőrözet fedi, középtorjának közepe igen szélesen s a paizs mellső része csaknem szórtelen; kevéssé domború végtestének hátszelvényei közül: az elsőnek a tövén sárgás-hamvasszürke hosszú, a 2—5 ritkás rövid fekete szőrözet van, de némely helyeik szórtelenek és simák, az 1—5 hátsó részét keskeny sárgás-hamvasszürke, pillás szőrözet ékesíti, a hatodik tövén szélesen barnásfekete, hátul sötétes-rótszínű, rojtos szőrű s közepén fekete, meglehetősen hosszú, tompa törrel fegyverezett; hasának gyűjtőszőre rozsdabarna, hatodik szelvényének mindkét oldalán éles foga és végszélének közepén rövid horga van; szárnyainak tőpikkelyei barnásak. — Hossza 16—18 $\frac{m}{m}$.

A hím: arczát sűrű, sárgás-fehér, fejtetőjét, nyakszirtét és torját fölül barnásárga, ez utóbbit hátul sárgás-hamvasszürke hosszú szőrözet fedi; kissé lapított végtestének hátszelvényei közül: az elsőn és a másodiknak tövén sárgás-hamvasszürke hosszú, a harmadikon barnás-hamvasszürke, a 4—6 fekete valamivel rövidebb, ritkás szőrözet van és a 2—6 hátsó szélét sárgás-hamvasszürke, pillás szőrözet ékesíti, a hetedik barnás-rótszínű rojtos szőrű s közepén meglehetősen hosszú, erős, fölül némileg csatornás tövissel fegyverzett; hasának szelvényei sárgás-hamvasszürke, rojtos szőrűek, az utolsó a végén tompán kerekített; szárnyainak tőpikkelyei rőtbarának. — Hossza 13—14 $\frac{m}{m}$.

Az előbbihez igen hasonló s azzal közel rokon, de sokkal nagyobb; a nőstény homlokának kidudorodása más alakú, végteste hatodik hátszelvényének sűrű rojtos szőrözet, tövén szélesen barnásfekete, hátul sötét-rótszínű; a hím: végteste 2—6 hátszelvényének mellső része ritkás, fekete szőrrel fedett. — Mind a két fajt már párosodva is találtam.

Magyarország központi, déli és keleti részében s Erdélyben, július hó közepétől augusztus végéig, a virágzó *Carduus acanthoides*-en meglehetősen gyakori; a nőstény e növény virágporát gyűjtven meg.

Osmia cyanea Fabr. — Jassenova.

Trypetes truncorum Linn. — Grebenác.

Anthidium cingulatum Latr. (oraniense Lep.). — Jassenova.

„ *pubescens* Moraw.

Scutello semicirculari inermi, clypeo longitudine multo latiore, apice emarginato: nigrum, robustum; orbitis oculorum internis et externis, macula parva scuti frontalis, linea transversa lata verticis, mesonoti lateribus externis, maculis quatuor scutelli, intermediis nonnunquam confluentibus, callis humeralibus, macula mesosterni, femorum apice, tibiis tarsorumque articulis ultimis, fulvido-flavis; metatarsis externe pallidis, intus aureo-hirtis, intermediis leniter arcuato-curvatis; calcaribus albido-testaceis; thorace supra fulvo-vel fulvescenti-cinereo-piloso, temporibus et pectore albo-villosis; abdominis segmentis dorsalibus subtiliter dense punctatis, primo basi fulvescenti-cinereo-piloso, reliquis cinereo-pubescentibus, 1—6 flavo-fasciatis, fasciis praesertim prioribus medio attenuatis, lateribus auctis, duabus primis medio interruptis (in maribus latius quam in feminis) maculasque laterales formantibus, tertia subinterrupta, reliquis integris; alis luteo-hyalinis, apice parum fumatis violaceoque nitentibus, venis rufo-piceis, tegulis externe rufis.

Femina: clypeo fulvido-flavo, apice anguste nigro-limbato; antennis mandibulisque nigris, his summo apice rufescentibus; scopa ventrali albido-fulva. — Long. 12—14 $\frac{m}{m}$.

Mas: clypeo eburneo; antennarum scapo antice flavo-lineato; mandibulis flavis, apice et lateribus internis nigris; abdominis segmentis dorsalibus: sexto lateribus fortiter angulato medioque emarginato, septimo dentibus tribus longitudine fere aequalibus armato, lateralibus subacutis, intermedio truncato. — Long. 12—14 $\frac{m}{m}$.

Variat: a) antennarum scapo toto nigro.

b) mesopleuris haud flavo-maculatis.

Anthidium pubescens, Moraw. Horae Soc. Ent. Rossicae. IX, pag. 59, n. 8. ♂ (1872).

Anthidio interrupto Fabr. (flavilabro Latr., integro Ev., curvpedi Schmid) similis; sed maius ac robustius, abdominis

segmentis dorsalibus anterioribus subtilius punctatis, fasciis flavis latioribus, tibiis externe spinulis parvis densis haud obsitis; femina insuper: vertice linea transversa lata fulvido-flava, abdomine segmento primo subtus utrinque haud lucido, sexto dorsali fascia abbreviata integra, scopa ventrali albido-fulva (non pure alba); mas: antennis paulo brevioribus, mesonoti lateribus externis maculisque quattuor scutelli fulvido-flavis (non toto unicolore nigro) et abdominis segmentis dorsalibus duobus ultimis aliter constructis, optime distinguendi.

In Hungaria centrali rarum est; sed in meridionali ad pagum Grebenác, mense Julio, in floribus *Stachis Germanicae* copiose inveni.

Félköralakú paizsa fogatlan, szájjvédője sokkal szélesebb mint a milyen hosszú, a végén kiszélelt: fekete, vaskos; belső és külső szemkörei, homlokpaizsának kis foltja, fejtetőjének széles haránt vonala, középtorjának külső oldalai, paizsának négy foltja, melyek közül a közbülsők néha egybeolvadnak, vállgümői, középmellének foltjai, czombjainak töve, lábszárai és koczáinak négy utolsó ízüleke barnássárgák; terjei kívülről halványsárgák, beltil aranyos szőrűek, a közbülsők gyöngén ívesen görbültek; sarkantyúi fehéres-szennysárgák; torját fölfül barnasárga vagy sárgás-hamvasszürke rövidebb, halántékait és mellét pedig fehér hosszú szőrözet fedi; végtestének hátszelvényei finoman sűrűn pontozottak, az elsőnek tövén sárgás-hamvasszürke, kissé rövid, a többin hamvas pelyhes szőrözet van, az 1—6 sárga szalaggal ékesített, a szalagok, főleg az első, középen keskenyedettek, oldalakon szélesek, a két első középen megszakított (a hímeknél szélesebben mint a nőstényeknél) s oldalfoltokat képez, a harmadik alig megszakított, a többi egész; szárnyai átlátszó-sárgásak, végeiken kissé füstösek s ibolyakékes tünettek, ereik rőtcsurok-feketék, a tőpikkelyek kívülről rőtcsurok-feketék.

A nőstény: barnássárga szájjvédője a végén keskenyen fekete szegelyű; csápjai és rágói feketék, ez utóbbiak legvégükön kissé rőtcsurok-feketék; hasának gyűjtőszőre fehéres-barnasárga. — Hossza 12—14 $\frac{m}{m}$.

A hím: szájjvédője elefántcsontszínű; csápostora elül-

ről sárga-vonalas; rágói sárgák, végeiken és belső oldalainon feketék; végtestének hátszelvényei közül: a hatodik oldalain nagyon szögletes s közepén kimetszett, a hetedik három, csaknem egyenlő hosszú foggal fegyverezett, az oldalfogak kissé hegyesek, a közbülső csonkított. — Hossza 12—14 $\frac{m}{m}$.

Vannak példányok, melyeknél: 1) a csápostor egészen fekete, 2) a középmeden sárga folt nincsen.

Az *Anthidium interruptum*-hoz hasonló; de nagyobb és vaskosabb, végtestének első hátszelvényei finomabban pontozottak, sárga szalagjai szélesebbek, lábszárjai kivülről apró, sűrű tüskékkel nincsenek megrakva; a nőstény ezeken kívül még az által is különbözik: hogy fejtetőjén széles haránt barnássárga vonal van, végtestének első szelvénye alul mindkét oldalán nem tűndöklő, a hatodiknak fölül az oldalakra ki nem terjedő szalagja egész, hasának gyűjtőszőre fehéres-barnasárga (nem tiszta fehér); a hím az által: hogy csápjai kevésbé rövidebbek, középtorjának külső oldalai és paizsának négy foltja barnássárgák (nem pedig egészen feketék) s végtestének két utolsó hátszelvénye másképen alkotott.

A Kaukázusból leírt e faj Budapest körül ritka; de Grebenác mellett, július havában, a *Stachys Germanica* virágzatáról nagy mennyiségben gyűjtöttem.

Anthidium tenellum n. sp.

Scutello semicirculari inermi, apice leviter emarginato, clypeo latitudine longiore: nigrum, fere ubique aequaliter crasse punctatum et cano-cinereoque pilosum; capite et thorace subopacis, abdomine nitido; antennarum flagello subtus rufo-brunneo; femoribus late (posticis marium fere totis), tibiis tarsisque rufis, calcaribus albido-testaceis; alis superioribus fumato-hyalinis, nervis stigmatique brunneis, tegulis rufo-brunneis, antice albo-maculatis.

Femina: mandibulis nigris, quadridentatis, dente basali longo, valido, acuto, intermediis subobtusis, parvis, omnibus apice rufescentibus; maculis duabus faciei rotundis et aliis occipitalibus callisque humeralibus pallide-flavis; scutello vel unicolore nigro, vel margine postico pallide-flavo-bimaculato; abdominis segmentis dorsalibus: 1—5 utrinque pallide-flavo-maculatis, maculis sat magnis, intermediis trans-

versim lineari-ovalibus, sexto unicolore nigro; scopa ventrali alba. — Long. $7\frac{1}{2}$ —8 $\frac{m}{m}$.

Mas: mandibulis flavis, tridentatis, dente basali longo, valido, acuto, intermedio sat longo, subacuto, omnibus rufo-brunneis; clypeo et faciei lateribus eburneis; occipite saepe maculis duabus linearibus pallide-flavis notato; abdominis segmentis dorsalibus: 1—4 utrinque pallide-flavo-maculatis, maculis apicem versus successive maioribus, tribus ultimis transversim magis linearibus, 5—6 rufis, quinto late pallide-flavo-fasciato, fascia medio interrupta, septimo testaceo medioque leviter emarginato; segmentis ventralibus 2—3 ochraceis, reliquis ochraceo-fulvis, tertio pilis fulvo-sericeis rigidis, apice cincinnatis, quinto appendiculo utrinque, apice nigro modice dilatato et dense pectinato, pectine angulato, sexto basi utrinque in medio fasciculo pilorum nigrorum pectinem densum formantibus, instructis. — Long. $7\frac{1}{2}$ —8 $\frac{m}{m}$.

Anthidio cribrato Moraw. Fedtsenkos Reise in Turkestan. Mellifera, pag. 130, n. 197. (1875) forma et sculptura corporis vicina esse videtur.

Species: corpore fere ubique aequaliter crasse punctato; femina insuper: abdominis segmentis dorsalibus maculis pallide-flavis transversim lineari-ovalibus; mas: colore segmentorum dorsalium trium ultimorum abdominis et ornamentis paradoxis ventralium, a congeneribus facile cognoscitur.

In Hungaria centrali et meridionali, mense Julio, in florenti *Centaurea Sadleriana* Janka haud frequens; sexus etiam in copula inveni.

Félköralakú paizsa fogatlan, a végén sekélyen kimetszett, szárvédője hosszabb mint a milyen széles: fekete, csaknem mindenütt egyenlően erősen pontozott és fehér s hamvaszürke szőrözettel fedett; feje és torja meglehetősen fénytelen, végteste fényes; csápostora alul rőtarna; czombjai szélesen (a hímeknél a hátsók csaknem egészen), lábszárjai és kocsái rőt színűek, sarkantyúi fehéres-szennysárgák; felső szárnyai füstösen-átlátszóak, ereik és jegyeik barnák, a tőpikelyek rőt barnák, elülről fehér-foltosak.

A nőstény: rágói feketék, négyfogúak, az első fog

hosszú, erős, hegyes, a közbülsők kissé tompák, kicsinyek, végeiken mind rótszínűek; arca oldalainak két kerek foltja és más kettő a nyakszirten, valamint vállgümői halványsárgák; paizsa vagy egyszínű fekete, vagy hátsó szélén két halványsárga folttal jelölt; végtestének hátszelvényei közül: az 1—5 mindkét oldalán halványsárga-foltos, a foltok meglehetősen nagyok, a közbülsők harántan vonalasan-tojásdadok, a hatodik egyszínű fekete; hasának gyűjtőszőre fehér.

— Hossza $7\frac{1}{2}$ — $8\frac{m}{m}$.

A hím: rágói sárgák, háromfogúak, az első fog hosszú, erős, hegyes, a közbülső meglehetősen hosszú s kissé hegyes, mind rótbarna; szájjvédője és arcának oldalai elefántcsontszínűek; nyakszirte gyakran két vonalszerű halványsárga folttal jelölt; végtestének hátszelvényei közül: az 1—4 mindkét oldalán halványsárga foltos, a foltok a szelvények vége felé folyton nagyobbodnak, a három utolsó harántan inkább vonalszerű, az 5—6 rótszínű, az ötödik széles halványsárga szalaggal ékesített, a szalag közepén megszakított, a hetedik világos-szennysárga s közepén sekélyen kimetszett; hasszelvényei közül a 2—3 sötétes-szennysárga, a többi szennyesbarnasárga, a harmadikon barnasárga színű selymes merev, a végén fodorított szőrszálak, az ötödiknek mindkét oldalán a végén fekete és kissé szélesedett sűrű fésűs nyujtványa van s fésűje szögletes, végre a hatodik töve mindkét oldalának a közepén nyalábszerű fekete szőrszálai sűrű fésűt képeznek.

— Hossza $7\frac{1}{2}$ — $8\frac{m}{m}$.

Az *Anthidium cribratum*-hoz alakja és vésményei tekintetéből közel állónak lenni látszatik.

E fajt: testének csaknem mindenütt egyforma erős pontozatáról; a nőtényt azonkívül még: végteste hátszelvényeinek harántan vonalasan-tojásdad halványsárga foltjairól; a hímét: végteste három utolsó hátszelvényének színeről és hasszelvényeinek különös ékességéről, a rokon fajoktól könnyű megkülönböztetni.

Budapest mellett a Gellérthegyen, Siófoknál és Grebenác körül, júliusban a *Centaurea Sadleriana* virágzatáról, néhány példányban gyűjtöttem s már párosodva is találtam.

Anthidium nanum n. sp.

Scutello semicirculari inermi, apice leviter emarginato, clypeo latitudine longiore: nigrum, dense punctatum et canalicinereoque pilosum; capite et thorace subopacis, abdomine nitido; scutello vel unicolore nigro, vel margine postico flavo-bimaculato; genibus, tibiis, tarsisque rufis, calcaribus albido-testaceis; abdominis segmentis dorsalibus: 1—4-vel 1—5 utrinque flavo-maculatis, maculis mediocribus, intermediis transversim ovalibus, segmenti quinti saepius minimis, sexto unicolore nigro; alis fumato-hyalinis, nervis stigmateque brunneis, tegulis rufo-brunneis, antice flavo-maculatis.

Femina: mandibulis nigris, quadridentatis, dente basali longo, valido, acuto, intermediis minoribus, subacutis, omnibus apice rufescentibus; antennarum flagello subtus rufo-brunneo; lateribus faciei maculis duabus rotundis aliisque occipitalibus et saepius etiam callis humeralibus, luteis; scopa alba.

— Long. $6\frac{1}{2}$ — $7\frac{1}{2}\frac{m}{m}$.

Variat: nonnunquam etiam clypei lateribus anguste luteo signatis.

Mas: mandibulis flavis, tridentatis, dente basali longo, valido, acuto, intermedio minore, subacuto, omnibus rufo-brunneis; antennarum flagello subtus rufo; clypeo, lateribus faciei et macula parva scuti frontalis eburneis; occipite flavo-bimaculato; abdominis segmento dorsali septimo testaceo medioque leviter emarginato; segmentis ventralibus: primo nigro, reliquis ochraceis, tertio et quinto pilis fulvo-sericeis, rigidis, apice cincinnatis, hoc insuper etiam appendiculo utrinque, apice nigro modice dilatato et dense pectinato, pectine rotundato, sexto basi utrinque in medio fasciculo pilorum nigrorum pectinem densum formantibus, instructis.

— Long. 6— $7\frac{m}{m}$.

Anthidio liturato Pz. colore haud insimilis; sed segmentum septimum maris constanter testaceum, non nigrum.

Etiam praecedenti simile et affine; sed praesertim capite et thorace densius et minus crasse punctatis, abdominis segmentis dorsalibus laete flavo-maculatis, maculis transversim ovalibus, nec linearibus; mas insuper segmentis dorsalibus 5—6 nigris (non rufis), ventrali etiam quinto pili-

fulvo-sericeis rigidis, apice cincinnatis instructo, pectineque appendiculorum rotundato, non vero angulato, optime distinguendi.

In Hungaria centrali, meridionali et orientali, inde a fine Junii usque ad finem Augusti, in florenti *Centaurea Bibersteinii* sat frequens.

Félköralakú paizsa fogatlan, a végén sekélyen kimetszett, szájtédője hosszabb mint a milyen széles: fekete, sűrűn pontozott és fehér s hamvasszürke szőrözettel fedett; feje és torja meglehetősen fénytelen, végteste fényes; paizsa vagy egyszínű fekete, vagy hátsó szélén két sárga foltal jelölt; térdei, lábszárai és kocsái rőt színűek, sarkantyúi fehéreszennysárgák; végtestének 1—4 vagy 1—5 hátszelvénye mindkét oldalán sárga-foltos, a foltok középszerű nagyságúak, a közbülsők harántan tojásdadok, az ötödiken gyakran kicsinyek, a hatodik egyszínű fekete; szárnyai füstösen-átlátszók, ereik és jegyeik barnák, a tőpikkelyek rőt barnák, elülről fehér-foltosak.

A nőtény: rágói feketék, négyfogúak, az első fog hosszú, erős, hegyes, a közbülsők kisebbek, kevésbé hegyesek, végeiken mind rőt színűek; csápostora alul rőt barna; arcza oldalainak két kerek foltja s más kettő a nyakszirten és gyakran a vállgümők is agyagsárgák; hasának gyűjtőszőre fehér. — Hossza $6\frac{1}{2}$ — $7\frac{1}{2}$ mm.

Néha a szájtédő oldalai is keskenyen sárgásak.

A hím: rágói sárgák, háromfogúak, az első fog hosszú, erős, hegyes, a közbülső kisebb, kevésbé hegyes, mind rőt barna; csápostora alul rőt színű; szájtédője, arczának oldalai s a homlokpaizs kis foltja elefántesontszínűek; nyakszirte két sárga foltal jelölt: végtestének hetedik hátszelvénye szennysárga s középen sekélyen kiszélelt; hasának szelvényei közül: az első fekete, a többi sötétes szennysárga, a harmadikon és az ötödiken barnasárga színű selymes merev, a végén fodorított szőrszálak s ez utóbbinak mindkét oldalán, a végén fekete és kissé szélesedett sűrű fésűs nyújtványa van s fésűje kerekített, végre a hatodik töve mindkét oldalának a közepén nyalábszerű fekete szőrszálai sűrű fésűt képeznek. — Hossza 6—7 mm.

Az *Anthidium lituratum*-hoz színezétere nézve hasonló; de a hím hetedik hátszelvénye állandóan szennysárga s nem fekete.

Az előbbihez is hasonló s azzal közel rokon; de főleg feje és torja sűrűbben és kevesebb erősen pontozott; végtestének hátszelvényei élénk sárga-foltosak, a foltok harántan tojásdadok s nem vonalások; a hím még az által is különbözik, hogy végtestének 5—6 hátszelvénye fekete (nem rőt színű), hasának ötödik szelvényén is barnasárga selymes merev, a végén fodorított szőrszálak vannak s a nyújtványok fésűje kerekített, nem pedig szögletes.

Hazánk központi, déli és keleti részében, június végétől fogva augusztus végéig, a *Centaurea Bibersteinii* virágzatán meglehetősen gyakori.

Hylaeus variegatus Fabr. — Jassenova.

„ *signatus* Pz. — Grebenác.

„ *confusus* Nyl. — Grebenác.

Crocisa ramosa Lep. — Grebenác.

Epeolus tristis Sm.

Aterrimus; mandibularum medio antennarumque articulo tertio subtus rufis; labro fulvescenti-cinereo-piloso apice in medio denticulis duobus distantibus armato; fronte inter antenas acute carinata; mesonoto grosse punctato locisque certis in disco nitentibus; scutello fortiter dentato medioque bituberculato; facie, temporibus, pronoti fascia medio interrupta, vittis duabus brevibus maculisque lateralibus mesonoti, callis humeralibus, mesopleuris supra, fascia continua sub scutello, metanoti lateribus, coxis posterioribus, femoribus duobus anterioribus postice, posticorum vero solum genibus, tibiis tarsisque omnibus externe, dense niveo-tomentosis; abdomine subtiliter densissime punctato; tarsis piceis; alis fumato-hyalinis, venis tegulisque piceis.

Femina: abdominis segmentis dorsalibus: 1—4 margine apicali e tomento niveo late fasciatis, fasciis sensim angustius interruptis, primi didyma, quinto apicem versus fusco-pubescenti, lateribus et medio marginis postici niveo-maculato, sexto rufescenti granulose-punctato lateribusque

fusco-niveo-ciliato, genitalibus longe exsertis rufis; segmentis ventralibus: quarto margine apicali anguste niveo-fasciato, quinto apice subrotundo rufescenti. — Long. 7—11 $\frac{m}{m}$.

Mas: abdominis segmentis dorsalibus: 1—6 margine apicali e tomento niveo late fasciatis, fasciis quinque primis sensim angustius interruptis, primi didyma, sexti integra, septimo apice rufescenti granulose-punctato; segmentis ventralibus 3—5 margine apicali setis rigidis erectis niveis, apice brunneis fimbriatis. — Long. 8—11 $\frac{m}{m}$.

Epeolus luctuosus, Eversm. Bulet. de Moscou, XXV. Nr. III. pag. 101, n. 1. (1852) (nec Spin.).

Epeolus tristis, Smith, Catal. Hymenopt. Brit. Mus. II. pag. 258, n. 13. (1854).

Epeolus speciosus, Gerst. Stett. Ent. Zeit. XXX. pag. 158, n. 3. ♂ (1869). — Moraw. Verhandl. d. zoolog.-botan. Gesellsch. in Wien, XXII. pag. 387, n. 61. ♀ (1872).

Speciem hanc eximiam in Hungaria centrali in paucis tantum exemplaribus, sed in meridionali ad Grebenácz, inde a fine Julii usque ad medium Augusti, in floribus *Marrubii peregrini* numerose collegi.

Mélyfekete; rágóinak közepe és csápjainak harmadik izüléke alul rótszínű; sárgás-hamvasszürke szőrszálakkal fedett felsőajka a végének közepén két, egymástól távol álló fogacskával fegyverzett; homloka a csápok között élesen ormós; középtorja fölül durván pontozott s közepén némely helyeken fényes; paizsa a közepén kétudorú, oldalfogai erősek; arca, halántékai, előtörjának közepén megszakított szalagja, középtörjának két sávja és két oldalfoltja, vállgümői, középmelloldalai fölül, a paizs alatt egy egész szalag, útőtörjának oldalai, két hátsó csípője, a két első czombja hátul, a hátsóknak pedig csak a térde, lábszárai és kocsái kívülről sűrű, hófehér, molyhos szőrözettel fedettek; végteste finomul sűrűn pontozott; kocsái szurokfelek; szárnyai füstösen-átlátszó, ereik és a tőpikkelyek szurokfelek.

A nőstény: végtestének hátszelvényei közül: az 1—4 hátsó szélén hófehér molyhos szőrözettel álló széles szalaggal ékesített, a szalagok mindig keskenyebben megszakítottak, az első kettős, a végén barnás, pelyhes szőrű ötödik oldalain

és hátsó szélének a közepén hófehér foltos, a hatodik kissé rótszínű, szemercsésen pontozott s oldalain barnasárgás-fehér rojtos szőrű, ivarszervei messze kiállók s rótszínűek; hasának szelvényei közül: a negyediknek hátsó szélén keskeny hófehér molyhos szőrű szalagja van, az ötödik a végén meg lehetőszen kerekített és rótszínű. — Hossza 7—11 $\frac{m}{m}$.

A hím: végtestének hátszelvényei közül: az 1—6 hátsó szélén hófehér molyhos szőrözettel álló széles szalaggal ékesített, az öt elsőnek szalagja mindig keskenyebben megszakított, az első kettős, a hatodiké egész, a hetedik szemercsésen pontozott s a végén rótszínű; hasának szelvényei közül a 3—5 hátsó szélén hófehér, a végén barnás, merev s felálló rojtos szőrszálakkal ellátott. — Hossza 8—11 $\frac{m}{m}$.

E szép fajt Budapest mellett a Gellérthegy alatt csak kevés, de Grebenácznál, július hó végétől augusztus közepéig, a *Marrubium peregrinum* virágzatáról, számos példányban gyűjtöttem.

Epeolus productus Thoms. — Grebenácz.

„ *rufipes* Thoms. — Grebenácz.

Coelioxys haemorrhoea Först.

Nigra; mandibulis et flagello antennarum rufis, illo apice nigro, hoc articulis ultimis supra plus-minusve infuscatis, calcaribus anticis albido-testaceis, posterioribus nigro-ferrugineis; pectore, femoribus, tibiis et metatarsis posticis externe niveo-, maculis mesothoracis ochraceo-squamosis; scutello apice in medio emarginato; alis obscure-hyalinis, apice fumatis, nervis piceis, tegulis rufis.

Femina: facie dense cano-pilosa; femoribus, tibiisque, abdominis item segmentis dorsalibus: primo et sexti dimidio postico laete rufis; segmentis 1—5 margine apicali supra in medio squamis parvis griseis biserialim, subtus vero segmentis 2—5 squamis longioribus et angustis niveis multiseriatim fasciatis, fasciis omnibus integris; sexto dorsali utrinque maculato et ante apicem obtuse-rotundatam transversim impresso, ventrali parum longiore, submutico, apice levissime emarginato; segmentis ventralibus: primo et

duobus ultimis laete rufis, reliquis plus-minusve rufescentibus. — Long. 8—9 $\frac{m}{m}$.

Mas: facie dense ochraceo-albo-hirta; coxis anticis inermibus: femoribus et tibiis rufo-brunneis, tarsis rufis; abdominis segmentis 1—5 margine apicali supra in medio squamis parvis ochraceis triseriatim, subtus vero segmentis 2—4 squamis longioribus et angustis niveis multiseriatim fasciatis, fasciis omnibus integris; quinto dorsali utrinque dente parvo obtuso armato; sexto basi macula dense ochraceo-squamosa ornato et octospinoso, spinis quattuor superioribus nigris bene discretis, intermediis duabus obtusis, parvis, inferioribus quattuor ferrugineis: duabus intermediis longis, sat tenuibus, acutis, basalibus parvis; segmentis ventralibus nigris, primo margine apicali rufescenti. — Long. 7—7 $\frac{1}{2}$ $\frac{m}{m}$.

Coelioxys haemorrhoea, Först. Verh. der nat. Ver. d. Preuss. Rheinl. X. pag. 285, n. 58. ♀ (1853). — Schek, Nass. Jahrb. XXI—XXII. pag. 354, n. 3. ♀ (1867—68).

Coelioxys pulchella, Moraw. Horae Soc. Ent. Rossicae, X. pag. 187, n. 135. ♂ (1873); Fedtsenko's Reise in Turkestan. Mellifera, pag. 137, n. 207. ♂ (1875).

C. erythropygae Först. similis et affinis; sed paulo minor, scutello apice in medio fortius emarginato; femina insuper: trochanteribus nigris, abdominis segmento dorsali primo laete rufo, segmentis 1—5 margine apicali supra in medio tantum biseriatis fasciatis, sexto brevioribus sed latioribus fortius punctato, supra haud carinato, ante apicem transversim impresso et ipso apice obtuse-rotundato; sexto ventrali tantum paulo longiore (non vero longo et spiniformi); mas: abdominis segmento ventrali quinto sine canalicula mediana instructo, dorsali sexto macula (non fascia) ochraceo-squamosa ornato, spinis quattuor superioribus multo brevioribus, intermediis harum parvis, inferioribus quattuor ferrugineis, intermediis duabus debilioribus, basalibus parvis (non sat longis), praesertim distincti.

In Hungaria centrali, circa finem Julii et Augusto in floribus *Marrubii peregrini*, ante duos annos numerose collegi. — Species quidem haec eximia in Hungaria meridionali

nondum observata est; sed etiam hanc partem regni habitare, nulli mihi subiacet dubio.

Fekete; rágói és csápostora rőt színűek, amannak a vége fekete, ennek utolsó ízülékei fölül többé-kevesebb barnásak, az első lábpár sarkantyúi fehéres-szennysárgák, a két hátsó feketés-rozsdabarnák; mellét, czombjait, lábszárait és a hátsó terjéket kívülről hófehér pikkelyek fedik s a közep-torj néhány foltja szennysárgás pikkelyekből áll; paizsa a végének közepén kimetszett; szárnyai homályosan-átlátszó, végeiken füstösek, ereik szurokfeketék, a tőpikkelyek rőt színűek.

A nőstény: arczán sűrű, fehéres szőrözet van; czombjai, lábszárai és kocsái, valamint végtestének hátszelvényei közül: az első és a hatodiknak hátsó fele élénk rőt színű; végteste 1—5 szelvényének hátsó széle fölül a közepén daraszínű kis pikkelyekkel kétsorosán, alul pedig a 2—5 szelvény hófehér hosszabb és keskenyebb pikkelyekkel sokszorosán szalagszerűen ékesített s a szalagok egészek; a hatodik hátszelvény mindkét oldalán fehér-foltos s tompán-kerekített vége előtt harántan benyomott, a has ugyane szelvénye kevéssel hosszabb, némileg csonkított, a végén igen sekélyen kimetszett; hasának szelvényei közül az első és a két utolsó élénk rőt színű, a többi többé-kevesebb rőt színbe játszó. — Hossza 8—9 $\frac{m}{m}$.

A hím: arczán sűrű, sárgás-fehér szőrözet van; mellső lábainak csípői törnélküliek; czombjai és lábszárai rőt barnák, a kocsák rőt színűek; végteste 1—5 szelvényének hátsó széle fölül a közepén daraszínű kis pikkelyekkel háromsorosan, alul pedig a 2—4 szelvény szennysárga hosszabb és keskeny pikkelyekkel sokszorosán szalagszerűen ékesített s a szalagok egészek; az ötödik hátszelvény mindkét oldalán kis, tompa foggal fegyverzett, a hatodik tövön sűrű szennysárga pikkelyekből álló folttal ékesített és nyolcztövisű, a négy felső tövis fekete s egymástól jól szétválasztott, a két közbülső tompa, kicsiny, az alsó négy rozsdabarna színű: a két közbülső hosszú, meglehetősen vékony, hegyes, a tövön levők kicsinyek; hasszelvényei feketék, az első hátsó szélén rőt színű. — Hossza 7—7 $\frac{1}{2}$ $\frac{m}{m}$.

A *C. erythropygga*-hoz hasonló s azzal közel rokon; de valamivel kisebb, paizsa a középén jobban kimetszett; a nőstény azonkívül még az által is különbözik, hogy tomporai feketék, végtestének első hátszelvénye élénk rótszíni, az 1—5 szelvény hátsó széle felül a középén csak kétsorosán szalagos, a hatodik rövidebb, de szélesebb s erősebben pontozott, felül ormója nincsen, vége előtt harántan benyomott és a vége tompán-kerekített; a has hatodik szelvénye csak kevésel hosszabb (nem pedig hosszú és tüskeszerű); a hím: hogy hasa ötödik szelvényének közepén csatornája nincsen, hatodik hátszelvénye szennysárgás pikkelyekből álló folttal (nem szalaggal) ékesített s négy felső tövise sokkal rövidebb, ezek közül a két közbülső kicsiny, az alsó négy rozsdabarna színű, a közbülsők vékonyabbak, a tövön levők kicsinyek (nem meglehetősen hosszúak).

Budapest mellett a Gellérthegyen, július vége felé és augusztusban, a *Marrubium peregrinum* virágzatáról két év előtt számos példányban gyűjtöttem. — S bár e szép faj hazánk déli részében eddig még nem észleltetett; de hogy ott is él, alig szenvedhet kétséget.

Coelioxys erythropygga Först.

Nigra; antennarum flagello rufo, articulis tamen ultimis supra plus-minusve infuscatis, calcaribus anticis albido-testaceis, posterioribus nigro-ferrugineis; scutello apice in medio parum emarginato; pectore, femoribus, tibiis et metatarsis posticis externe niveo-, maculis mesothoracis ochraceo-squamosis; alis obscure-hyalinis, apice fumatis, nervis piceis, tegulis rufis.

Femina: facie dense cano-pilosa; mandibulis (apice nigro excepto), trochanteribus, femoribus, tibiis tarsisque, abdominis item segmento dorsali sexto ultra dimidium basale, ventralibus vero quinto toto, sexto usque ad apicem, laete rufis; antennarum scapo antice nonnunquam rufescenti; abdominis segmentis 1—5 margine apicali supra in medio squamis parvis griseis triseriatim, subtus vero segmentis 2—5 squamis longioribus et angustis niveis multiseriatim fasciatis, fasciis omnibus integris; sexto dorsali subacuminato, ultra medium acute carinato et utrinque longitudinaliter impresso,

ventrali superioris parte apicali fere adhuc semel longiore, spiniformi, ante apicem levissime constricto. — Long. $8\frac{1}{2}$ — $10\frac{1}{2}$ $\frac{m}{m}$.

Mas: facie dense ochraceo-albo-hirta; coxis anticis inermibus; mandibularum medio, tibiarum apice tarsisque rufis; abdominis segmentis 1—5 margine apicali supra in medio squamis parvis ochraceis triseriatim, subtus vero segmentis 2—4 squamis longioribus et angustis niveis multiseriatim fasciatis, fasciis omnibus integris; quinto dorsali utrinque dente parvo obtuso armato, sexto basi fascia dense ochraceo-squamosa ornato et octospinoso, spinis quattuor superioribus bene discretis subaequalibus, sat longis, inferioribus: duabus intermediis longis, robustis, basalibus medio-cribus, apice saepius rufescentibus; quinto ventrali canalicula longitudinali instructo. — Long. 7—9 $\frac{m}{m}$.

Coelioxys erythropygga, Först. Verh. d. nat. Ver. d. Preuss. Rheinl. X. pag. 286, n. 59. ♀ (1853). — Schek, Nass. Jahrb. XIV. pag. 374. Anm. ♂ ♀ (1859). — Gerst. Stett. Ent. Zeit. XXX. pag. 172, n. 9. ♂ ♀ (1869).

In Hungaria centrali et meridionali ad Grebenác, mense Junio, haud frequens. — Sexus hic descripti etiam in *Andropogone Gryllo* L. simul dormientes inventi.

Animadvertio. — *C. octodentata* Lep. (Hym. II. 1841, pag. 524, n. 6. ♂ ♀) — in Hungaria orientali in duobus maribus a me collecta, femina tamen mihi ignota — est species alia; de *C. erythropygga* Först. enim dici non possunt: «pedes sunt nigri». — Etiam *C. brevis* Ev. (Bullet. de Moscou, 1852, pag. 77, n. 4 ♀) est species bene distincta; quamvis Clarissimus Dominus Morawitz (Horae Soc. Ent. Rossicae, 1870, pag. 319, n. 34.) nos verbis sequentibus monuerit: «Diese Art variirt in der Färbung: die Fühler, Beine und die obere Afterdecke sind bald schwarz, bald roth gefärbt», quia expressio Eversmanni «valvula anali brevi» *C. erythropygga* non convenit. Et insuper secundum Dominum Morawitz (Horae Soc. Ent. Rossicae, VIII. 1871, pag. 214) «beim Männchen der *C. brevis* Ev. ist der fünfte Bauchring

* Quod tamen mihi in decem speciminibus Hungaricis lucusque observare non licuit.

ohne Längrinne. — Ceterum, mihi haud impossibile esse videtur, *C. octodentatam* Lep. et *C. brevem* Ev. unam eandemque esse speciem: a *C. erythropygga* Först. tamen toto coelo diversam.

Fekete; csápостora rőt színű, de utolsó ízűlékei fölül többé-kevesebb barnásak, az első lábpár sarkantyúi fehéreszennysárgák, a két hátsó feketés-rozsdabarnák; paizsa a végének közepén kissé kimetszett; mellét, czombjait, lábszárait és a hátsó terjéket kívülről hófehér pikkelyek fedik s a középtörj néhány foltja szennysárgás pikkelyekből áll; szárnyai homályosan-átlátszók, végeiken füstösek, ereik szurokfeketék, a tőpikkelyek rőt színűek.

A nőstény: arczán sűrű, fehéres szőrözet van; rágóí (fekete végök kivételével), tomporai, czombjai, lábszárai és kocsái, valamint a hatodik hátszelvénynek több mint mellső fele, a hasszelvények közül pedig az ötödik egészen, a hatodik a legvégéig, élénk rőt színűek; csápjainak kocsánja elülről néha kissé rőt színű; végtete 1—5 szelvényének hátsó széle fölül a közepén daraszínű kis pikkelyekkel háromsorosan, alul pedig a 2—5 szelvény hófehér hosszabb és keskeny pikkelyekkel soksorosan szalagszerűen ékesített s a szalagok egészek; a hatodik hátszelvény meglehetősen hegyes, több mint a feléig élesen ormós és mindkét oldalán hosszában benyomott, a has ugyane szelvénye csaknem még egyszer olyan hosszú, mint a felső hátsó része, tüskealakú s a vége előtt igen sekélyen keskenyedett. — Hossza $8\frac{1}{2}$ — $10\frac{1}{2}$ m/m .

A hím: arczán sűrű sárgásfehér szőrözet van; mellső lábainak csipői törnélküliek; rágóinak közepa, lábszárainak a vége és kocsái rőt színűek; végtete 1—5 szelvényének hátsó széle felül a közepén szennysárgás kis pikkelyekkel háromsorosan, alul pedig a 2—4 szelvény hófehér hosszabb és keskeny pikkelyekkel soksorosan szalagszerűen ékesített s a szalagok egészek; az ötödik hátszelvény mindkét oldalán kis, tompa foggal fegyverzett, a hatodik tövön sűrű, szennysárga pikkelyekből álló szalaggal ékesített és nyolcztövisű, a négy felső tövis egymástól jól szétválasztott és csaknem egyenlő, meglehetősen hosszú, az alsók közül: a két közbülső hosszú, erős, a tövön levők középszerűek és végeiken gyakra-

kissé rőt színűek; a has ötödik szelvénye a közepén hosszas csatornával ellátott. — Hossza 7—9 m/m .

Hazánk központi és déli részében, június havában, meglehetősen ritka. — Az itt leírt ivarok az *Andropogon Gryllus*-on együtt aludva is találtattak

Coelioxys polycentris Först.

Nigra; mandibularum apice, alarum tegulis tarsisque fusco-rufis, calcaribus anticis albido-testaceis, posterioribus nigro-ferrugineis; thorace supra squamis ochraceo-griseis maculatum conspersis; alarum tegulis basi et antice ochraceo-femoribus, tibiis et metatarsis posticis niveo-squamosis; alis obscure-hyalinis, apice fumatis, nervis et stigmatibus brunneo-rufis.

Femina: facie dense cano-pilosa; antennarum flagello fusco-rufo; abdominis segmentis dorsalibus: 1—5 margine apicali in medio squamis parvis griseis triseriatim fasciatis, fasciis integris, sexto carinato et ante apicem rotundatum subtiliter rugoso; segmentis ventralibus ferrugineo-limbatis, 2—4 margine basali squamis parvis griseis conspersis, margine apicali vero squamis longioribus et angustis multiseriatim fasciatis, sexto brunneo-rufo, apicem versus sublineari, superioris parte apicali fere adhuc semel longiore, ante medium constricto et apice leviter emarginato. — Long. 10 m/m .

Mas: facie dense ochraceo-albo-hirta; antennarum flagello subtus rufo; coxis anticis inermibus; abdominis segmentis dorsalibus: 1—5 margine apicali in medio squamis parvis ochraceo-griseis triseriatim fasciatis, fasciis integris, quinto utrinque dente parvo obtuso armato, sexto basi fascia dense griseo-squamosa ornato et octospinoso, spinis quattuor superioribus parvis, haud bene discretis, inferioribus duabus: intermediis longioribus, basi coalitis, basalibus sat longis, acutis; segmentis ventralibus: primo ferrugineo-limbato, quarto apice leviter sed sat late emarginato, quinto toto obscure-ferrugineo, 2—4 margine basali squamis parvis griseis conspersis, margine apicali vero squamis longioribus et angustis multiseriatim fasciatis. — Long. 9—10 m/m .

Coelioxys polycentris, Först. Verh. d. nat. Ver. d. Preuss. Rheinl. X. pag. 282, n. 56. ♂ (1853) sec. spec. typ.

Coelioxys conspersa, Morav. Horae Soc. Ent. Rossicae, X. pag. 185, n. 133. ♀ (1873).

Species: thorace supra et abdominis segmentis ventralibus 2—4 margine basali squamis griseis maculatum conspersis, a congeneribus iam facile cognoscitur.

In Hungaria centrali et meridionali, mense Julio, in floribus *Marrubii peregrini* haud frequens.

Fekete; rágóinak a vége, töpikkelyei és kocsái barnás-rötszíntiek, mellső lábainak sarkantyúi fehéres-szennysárgák, a két hátsó feketés-rozsdabarnák; torja fölül daraszínű pikkelyekkel foltosan van megrakva; szárnyainak töpikkelyeit tövön és elfőlről szennysárgás, czombjait, lábszárait és hátsó terjéit pedig hófehér pikkelyek fedik; szárnyai homályosan átlátszóak, végeiken füstösek, ereik és jegyeik barnás-rötszíntiek.

A nőstény: arczán sűrű fehéres szőrözet van; csápостora barnás-rötszíntű; végtestének hátszelvényei közül: az 1—5 hátsó szélén a középén kis, daraszínű pikkelyekkel háromsorosan szalagszerűen ékesített, a szalagok egészek, a hatodik ormós és kerekített vége előtt finoman redős; hasának szelvényei hátul rötszínnel szegélyezettek, a 2—4 mellső szélén kis, daraszínű pikkelyekkel van megrakva, hátsó szélén pedig hosszabb és keskeny pikkelyekkel soksorosan szalagszerűen ékesített, a hatodik barnás-rötszíntű, a vége felé kissé vonalszerű, csaknem még egyszer olyan hosszú, mint a felső hátsó része, a közepe előtt keskenyedett s a végén sekélyen kimetszett. — Hossza 10 $\frac{m}{m}$.

A hím: arczán sűrű, szennysárgás szőrözet van; csápостora alul rötszíntű; mellső lábainak csipői törnélküliek; végtestének hátszelvényei közül: az 1—5 hátsó szélén a középén kis, szennysárgás pikkelyekkel háromsorosan szalagszerűen ékesített, a szalagok egészek, az ötödik mindkét oldalán kis, tompa foggal fegyverzett, a hatodiknak a tövön sűrű, daraszínű pikkelyekből álló szalagja van és nyolcz-tövisű, a négy felső tövis kicsiny, egymástól jól szét nem választott, a két alsó közül: a közbülsők hosszúak, tövön összenöttek, a tövön levők meglehetősen hosszúak, élesek; hasának szelvényei közül: az első hátul rozsdabarna, színnel szegély-

zett, a negyedik a végén sekélyen kimetszett, az ötödik egészen rozsdabarna, a 2—4 mellső széle kis, daraszínű pikkelyekkel van megrakva, hátsó széle pedig hosszabb és keskeny pikkelyekkel soksorosan, szalagszerűen ékesített. — Hossza 9—10 $\frac{m}{m}$.

E fajt: torja hátának és végteste 2—4 hátszelvénye mellső szélének daraszínű pikkelyekkel foltosan megrakott voltáról, a rokon fajoktól már könnyű megkülönböztetni.

Budapest vidékén Pusztá-Peszéren s Temesmegyében Ulma és Grebenác mellett, júniusban, a *Marrubium peregrinum* virágzatán meglehetősen ritka.

Coelioxys afra Lep.

Nigra; antennarum flagello subtus brunneo; abdominis segmentis margine apicali obscure-rufo-limbatis, pedibus rufobrunneis, calcaribus albido-testaceis; mesonoto crasse minus dense rugoso-punctato maculisque duabus e squamis longis et angustis niveis ad basin scutelli notato; pectore, femoribus, tibiis et metatarsis posticis externe niveo-squamosis; alis subhyalinis, apice fumatis, nervis et tegulis piceis.

Femina: facie dense albo-pilosa; fronte inter antennis acute carinata; mandibulis rufis, apice nigris; abdominis segmentis dorsalibus: 1—5 margine apicali in medio squamis parvis griseis uniseriatim, ventralibus vero 2—5 squamis longioribus et angustis multiseriatim fasciatis, fasciis omnibus integris; sexto dorsali utrinque niveo-maculato, ante apicem rufum subacute breviter-carinato et ipso apice obtuse-rotundato, ventrali paulo longiore, rufo, lato, disco impresso et apice emarginato. — Long. 8—10 $\frac{m}{m}$.

Mas: facie dense ochraceo-albo-hirta; mandibulis in medio rufis; abdominis segmentis dorsalibus: 1—5 margine apicali et 3—5 etiam basali in medio squamis parvis griseis uniseriatim, ventralibus vero 2—4 squamis longioribus et angustis multiseriatim fasciatis, fasciis omnibus integris; quinto dorsali utrinque dente parvo late-obtuso armato, sexto fascia basali angusta grisea ornato, medio foveola profunda instructo et octospinoso, spinis quattuor superioribus aequalibus, sat longis, bene discretis, intermediis obtusis, lateribus

acutis, inferioribus duabus longis, subacutis, basalibus valde parvis, obtusis; segmento ventrali quarto apice impresso lateque emarginato et utrinque tuberculato.— Long. 7—9^m/_m.

Coelioxys afra, Lep. Hym. II. pag. 525, n. 7. ♀ (1841). —

Lucas, Explorat. scient. de l'Algérie. Zoologie, III. pag. 210, n. 144. et Atlas pl. IX. fig. 10. ♀ (1849). — Schek, Nass. Jahrb. XXI—XXII. pag. 353, n. 3. ♀ (1867—68).

Coelioxys coronata, Först. Verh. d. nat. Ver. d. Preuss. Rheinl. X. pag. 280, n. 55. ♂ (1853) sec. spec. typ. — Gerst. Stett. Ent. Zeit. XXX. pag. 171, n. 8. ♂ (1869). — Moraw. Horae Soc. Ent. Rossicae, VII. pag. 319, n. 35. ♂ ♀ (1870.) (excluso syn. *C. emarginata* Först., quae alia est species); Fedt-senko's Reise in Turkestan. Mellifera, pag. 136, n. 205, ♂ ♀ (1875).

Coelioxys mandibularis, Chevrier, Mittheil. d. Schweiz. Ent. Gesellsch. III. pag. 487, n. 1. ♂ ♀ (1872) (nec. Nyl.).

C. emarginatae Först. similis et affinis, sed minor et multo debilior, scutello apice haud emarginato; femina insuper: fronte inter antennis acute carinata, abdominis segmentis: sexto dorsali apice et ventrali toto rufis; mas: abdominis segmentis dorsalibus aliter fasciatis, distincti.

In Hungaria centrali, meridionali et orientali, inde a medio Junii usque ad finem Augusti non rara.

Fekete; csápостora alul barnás; végtestének szelvényei hátsó széleiken sötétes rőt-színűvel szegélyezettek, lábai rőt-barnák, sarkantyúi fehéres-szennysárgák; középtorja erősen, de nem redősen-pontozott s a paizs tövével két, hosszú és keskeny, hófehér pikkelyekből álló folttal jelölt; mellét, czombjait, lábszárait és terjeit kívülről hófehér pikkelyek fedik; szárnyai meglehetősen átlátszóak, végeiken füstösek, ereik és a töpikkelyek szurokfeketék.

A nőstény: arcán sűrű fehéres szőrözet van; homloka a csápok között élesen ormós; rágói rőt-színűek, végeiken feketék; végtestének hátszelvényei közül: az 1—5 hátsó szélén a középben kis, daraszínű pikkelyekkel egysorosán, hátszelvényei közül pedig a 2—5 hosszabb és keskeny pikkelyekkel sokszorosan szalagszerűen ékesített, a szalagok mind egészek; a hatodik hátszelvény mindkét oldalán hófehér-foltos, rőt-színű vége előtt meglehetősen élesen rövid-ormós és

a vége maga tompán-kerekített, ugyan e hátszelvény valamivel hosszabb, rőt-színű, széles, a középben benyomott s a végén kimetszett. — Hossza 8—10^m/_m.

A hím: arcán sűrű sárgás-fehér szőrözet van; rágói a középben rőt-színűek; végtestének hátszelvényei közül: az 1—5 hátsó szélén és a 3—5 tövén is, a középben kis, daraszínű pikkelyekkel egysorosán, hátszelvényei közül pedig a 2—4 hosszabb és keskeny pikkelyekkel sokszorosan szalagszerűen ékesített, a szalagok mind egészek; az ötödik hátszelvény mindkét oldalán kis, szélesen-tompa foggal fegyverzett, a hatodiknak tövön keskeny daraszínű szalagja, a középben pedig mély gödre van és nyolcztövistű, a négy felső tövis egyenlő, meglehetősen hosszú, egymástól jól szétválasztott, a középsők tompák, az oldalasak hegyesek, a két alsó hosszú, meglehetősen hegyes, a tövön levők igen kicsinyek, tompák; hasának negyedik szelvénye a végén benyomott, szélesen kimetszett s mindkét oldalán kis dudorral ellátott. — Hossza 7—9^m/_m.

A *C. emarginata*-hoz hasonló s azzal közel rokon; de kisebb és sokkal gyöngébb testalkatú, paizsa a végén ki nem metszett; a nőstény még az által is különbözik, hogy homlokán a csápok között éles ormója van, végteste hatodik szelvényének fölül a vége, alul pedig egészen rőt-színű; a hím: hogy végtestének hátszelvényei másképen szalagozottak.

Magyarország központi, déli és keleti részében, június közepétől augusztus végéig, nem ritka.

Coelioxys emarginata Först.

Nigra; abdominis segmentis ventralibus 1—4 margine apicali rufo-limbatis, tarsi plus-minusve rufescentibus, calcaribus anticis albido-testaceis, posterioribus ferrugineis; mesonoto crasse minus dense punctato-rugoso maculisque duabus e squamis longis et angustis niveis ad basin scutelli notato, ipso scutello apice emarginato; pectore, femoribus et tibiis dense niveo-squamosis; alis obscure-hyalinis, apice fumatis, nervis piceis, tegulis brunneo-rufis.

Femina: facie dense cano-pilosa; abdominis segmentis dorsalibus: 1—5 margine apicali in medio squamis parvis griseis uniseriatim, ventralibus vero 2—5 squamis longioribus

et angustis niveis multiseriatim fasciatis, fasciis omnibus integris; sexto dorsali utrinque niveo-maculato, ante apicem fortius rugoso et subacutè breviter-carinato, apice obtuse-rotundato, ventrali paulo longiore, lato, disco impresso et apice emarginato. — Long. 11—12 $\frac{m}{m}$.

Mas: facie dense ochraceo-albo-hirta; coxis anticis inermibus; abdominis segmentis dorsalibus: primo toto squamis parvis ochraceo-griseis tecto, 2—5 vero margine apicali triseriatim squamis similibus fasciatis, fasciis integris: quinto utrinque dente parvo late-obtusò armato, sexto fascia basali grisea ornato, postice fovea profunda instructo et octospinoso, spinis quattuor superioribus subaequalibus, sat longis, robustis, bene discretis, intermediis obtusis, lateralibus subacutis, inferioribus: duabus intermediis longis, acutis, basilibus parvis, apice rufescentibus; segmento ventrali quarto apice leviter emarginato, quinto medio impresso. — Long. 11—12 $\frac{m}{m}$.

Coelioxys emarginata, Först. Verh. d. nat. Ver. d. Prouss. Rheinl. X. pag. 288, n. 60. ♀. (1853) sec. spec. typ.

Coelioxys robusta, Moraw. Fedtsenko's Reise in Turkestan. Mellifera, pag. 136, n. 206. ♂ ♀ (1875).

In Hungaria centrali, meridionali et orientali, mensibus Junio et Julio, haud frequens.

Fekete; végteste 1—4 hasszelvényének hátsó széle rőt-színnel szegélyezett, kocsái többé-kevesebbé rőt-színbe játszó, mellső lábainak sarkantyúi fehères-szennysárgák, a két hátsóé rozsdabarnák; középtorja fölül erősen, de nem sűrűn redősen-pontozott s a paizs tövének két, hófehér hosszú és keskeny pikkelyekből álló folttal jelölt, a paizs vége kimetszett; mellét, czombjait és lábszárait sűrű hófehér pikkelyek fedik; szárnyai homályosan-átlátszó, végeiken füstösek, ereik szurok-feketék, a töpikkelyek barnás-rőt-színűek.

A nőtény: arcán sűrű, fehér szőrözöt van; végtestének hátszelvényei közül: az 1—5 hátsó széle a közepen kis, daraszínű pikkelyekkel egysorosán, hasszelvényei közül pedig a 2—5 hosszabb és keskeny pikkelyekkel soksorosan szalagszerűen ékesített, a szalagok mind egészek; a hatodik hát-

szelvény mindkét oldalán hófehér foltos, vége előtt erősebben redős és meglehetősen élesen rövid-ormós, a vége tompán-kerekített, ugyane hasszelvény valamivel hosszabb, széles, a közepen benyomott s a végen kimetszett. — Hossza 11—12 $\frac{m}{m}$.

A hím: arcán sűrű, szennysárgás szőrözöt van; mellső lábainak csipői törnélküliek; végtestének hátszelvényei közül: az első egészen kis, sárgás-daraszínű pikkelyek fedik, a 2—5 pedig hátsó szélén háromsorosan hasonló pikkelyekkel szalagszerűen ékesített, a szalagok egészek; az ötödik mindkét oldalán kis, szélesen-tompa foggal fegyverzett, a hatodiknak tövén daraszínű szalagja, hátul pedig mély gödre van s nyolcz-tövisű, a négy felső tövis csaknem egyenlő, meglehetősen hosszú, erős, egymástól jól szétválasztott, a közbülsők tompák, az oldalasok meglehetősen hegyesek, az alsók közül: a két közbülső hosszú, hegyes, a tövön levők kicsinyek, végeiken rőt-színűek; hasának negyedik szelvénye a végén sekélyen kimetszett, az ötödik közepen benyomott. — Hossza 11—12 $\frac{m}{m}$.

Hazánk központi, déli és keleti részében, június és július hónapokban meglehetősen ritka.

Coelioxys rufescens Lep. — Grebenác.

« *fallax* n. sp.

Nigra; abdominis segmentis ventralibus margine apicali anguste rufo-limbatis, calcaribus anticis albido-, posterioribus nigro-ferrugineis, tarsis rufescentibus; capite, thorace pedibusque ochraceo-griseo-pilosis; dentibus scutelli medio-cribus, curvatis; abdominis segmentis dorsalibus: primo pilis ochraceo-griseis dense tecto, 2—5 margine apicali ochraceo-griseo-ciliatis, sexto elongato-triangulari, crebre rugosiuscule-punctato, subacutè carinato, ante apicem subrotundum utrinque longitudinaliter impresso; segmentis ventralibus 2—4 margine apicali, quinto vero utrinque ochraceo-griseo-ciliatis, sexto dorsale paulo superante, lato, fere parallelo, apice triangulari; alis hyalinis, apice fumatis, nervis, stigmatibus et tegulis brunneis. — ♀; long. 12 $\frac{m}{m}$.

Statura et magnitudine *Coel. conicae* L. similis et affi-

nis; sed calcaribus dilutioribus, mesonoto aequaliter crasse minus dense punctato-rugoso, abdominis segmentis dorsalibus crassius punctatis, secundi depressione basali haud profunda, sexto apice magis rotundo, ventrali multo brevioris sed latiore, minus angustato et ante apicem in acumen subovale non constricto, discedens.

In Hungaria centrali et meridionali, mense Julio, rara est.

Fekete; végteste hasszelvényeinek hátsó széle keskenyen rótszínű szegélyezett, mellső lábainak sarkantyúi fehéres-, a két hátsóé feketés-rozsdabarnák, kocsi kissé rótszínűek; fejét, torját s lábait sárgásszürke szőzözet fedi; paizsának fogai középszerűek, görbültek; végtestének hátszelvényei közül: az első sűrű sárgásszürke szőrszálak fedik, a 2—5 hátsó szélén sárgásszürke, pillás szőrű, a hatodik hosszús háromszögű, sűrűn s némileg redősen-pontozott, meglehetősen élesen ormós, kissé kerekített vége előtt mindkét oldalán hosszában benyomott; hasának szelvényei közül: a 2—4 hátsó szélén, az ötödik pedig mindkét oldalán sárgásszürke pillás szőrű, a hatodik a felsőnél kevésbé hosszabb, széles, csaknem párhuzamos, a végén háromszögű; szárnyai átlátszóak, végeiken füstösök, ereik, jegyeik és a tőpikkelyek barnák. — ♀; hossza 12^m/_m.

Alakja és nagysága tekintetéből a *Coel. conica*-hoz hasonló s azzal közel rokon; de sarkantyúi világosabb színűek, középtorja fölül egyenlően erősen, de nem sűrűn, redősen-pontozott, végtestének hátszelvényei erősebben pontozottak, a másodiknak a tövében levő benyomás nem mély, a hatodik a végén jobban kerekített, a has ugyane szelvénye sokkal rövidebb, de szélesebb, kevesebb keskenyedett és a vége előtt némileg tojásdad hegybe nem fut ki.

Budapest s Grebenác mellett júliusban ritka.

Dioxys Pannonica Mocs.

Nigra; antennarum articulis sex ultimis subtus obscure-rufescentibus; fronte, antennarum scapo, thoracis dorsalis pectorisque lateribus et scutello postice griseo-pilosis; vertice thoracisque dorso murino-hispidis; abdomine pubescenti, dense rugosiuscule-punctato; pedibus griseo-pubescentibus, metatarsis intus ochraceo-hirtis, anticis basi excisis, calca-

ribus rufescentibus; alis fusco-hyalinis, cellula radiali apice-que obscurioribus, nervis nigro-piceis, tegulis rufescentibus, basi nigris.

Femina: abdominis segmentis dorsalibus quattuor primis, ventralibus vero tribus, rubris, marginibus posticis tenuiter albo-ciliatis, ventrali quarto nigro, postice rufo-marginato, anali vero seu quinto subtus et supra nigro, aculeo rufo, polito, eius lamina superiore brevioris; pedibus anterioribus duobus nigris, tarsi rufescentibus, metatarsis tamen obscurioribus, posticis rubris, femorum basi nigra. — Long. 9—10^m/_m.

Mas: abdomine toto rubro, segmentorum marginibus posticis tenuiter albo-ciliatis, sexto seu ultimo dorsali subtruncato, ventrali quarto medio modice producto, bilobo, quinto lateraliter bidentato, sexto intruso; pedibus nigris, tarsorum quattuor ultimis rufescentibus. — Long 8^m/_m.

Dioxys Pannonica, Mocs. Petit. Nouv. Entom. 1877, Nr. 166, pag. 109, n. 2. ♂ ♀.

Species haec insignis in montibus Hungariae centralis, mense Junio, valde rara est. — In Hungaria meridionali quidem hucusque non observata est; sed et hanc regni partem habitare, nihil dubitationis habeo.

Fekete; csápjainak hat utolsó izüldke alul sötétes rótszínű; homlokát, csápjainak kocsiánját, torja hátának és mellének oldalait és paizsát hátul szürkés, rövidebb szőzözet fedi; fejtetőjén és torjának hátán egérszürke merev szőzözet van; végteste pelyhes szőrű, sűrűn s némileg redősen-pontozott; lábai szürkés pelyhes szőrűek, terjéit belül szennysárga szőzözet fedi, a mellsők tövükön kivágottak, a sarkantyúk rótszínűek; szárnyai barnásan-átlátszóak, sugársejtjük s végök sötétebb színű, ereik szurokfeketék, a tőpikkelyek rótszínűek, tövükön feketék.

A nőstény: végtestének négy első hát-, és három első hasszelvénye vörös s a szelvények hátsó széle keskeny fehéres, rojtos szőzözetrel ékesített, a negyedik hasszelvény fekete, hátul vörössel szegélyezett, az utolsó pedig vagyis az ötödik alul-fölül fekete, fulánkja vörös, csiszolt, felső lemeze rövi-

debb; a két első lábpár fekete, kocsái rőt színűek, a terjek azonban sötétebbek, a hátsó vörös, a czombok töve fekete. — Hossza. 9—10 $\frac{m}{m}$.

A hím: végtete egészen vörös és szelvényeinek hátsó szélé keskeny, fehérés, rojtos szőrözettel ékesített, a hatodik vagyis az utolsó hátszelvény kissé csonkított, hátszelvényei közül: a negyedik közepén kevésbé nyújtott, kétkarélyos, az ötödiknek oldalain két foga van, a hatodik benyomott; lábai feketék, kocsáinak négy utolsó ízüléke rőt színű. — Hossza 8 $\frac{m}{m}$.

E szép faj Budapest mellett a Gellérthegyen és a Farkasvölgyben, júniusban, igen ritka. — S bár hazánk déli részében eddig még nem észleltetett; de hogy ott is él, alig szenvedhet kétséget.

Sphécodes gibbus Linn. — Grebenác, Jassenova.

„ *subquadratus* Sm. — Grebenác, Jassenova.

(Budapestini, die 25. Maii 1879.)

II.

NAGYVÁRAD ÉS A SEBES-KÖRÖS FELSŐBB VIDEKE.

Dr. SIMKOVICS LAJOS-tól.

(Jelentés a M. Tud. Akadémia által támogatott, 1878. évi fűvészeti kutatásaimról.)

Bemutatta a m. tud. Akad. III-ik osztályának ülésén, 1879. május 20-kán, dr. Jurányi Lajos.

A) Bevezetés.

Nagyvárad a Sebes-Körös felsőbb völgyének kulcsa. Kulcs, mert ott terül el, hol a Sebes-Körös völgynyílása beletorkollik a nagy Magyar-Alföldre; mert ott fekszik, hol két hegységnek, t. i. a Berettyó és Sebes-Körös között elnyúló Réz-hegységnek, valamint a Sebes- és Fekete-Körös forrásai s illetőleg völgyeléseik közt elterjedő Bihar-hegységnek elő-hegyei végződnek, és nyugati nyúlványaikkal a Magyar-Alföld keleti szélébe olvadnak.

Jelentős fekvésénél fogva, innen vezetett egykor a legjáratottabb út a Királyhágón át Erdélybe, s innen visz ma is a Magyar-keleti vaspálya Feketetón és Csucsán át Kolozsvárra, illetőleg Brassóba; Nagyváradról lehetett egykor, s lehet a közlekedési utak kifejlettségénél fogva manap is, legkényelmesebben a Biharhegység belsejéhez férközni.

Mint ily jelentős, útbaeső és már fekvésénél fogva kiváló pont, a fűvészek figyelmét is korán magára vonta Nagyvárad. — Kitaibel Pál, hazánk fűvészetének nagyérdemű s elsőrendű alapvetője már 1798-ban tette meg nagyváradit nevezetes útját, felfedezve itt a Püspökfürdőnél a Nymphaea